

2. WIELICZ KSIĄŻĘTĄ WŁOŻYMIĘTĘ

ANDRZEJ I BOGOLUBSKI	180
MICHAŁ I (MICHĄŁKO) JURIEWICZ	185
JAROPEŁK ROŚCISŁAWOWICZ	187
WSIEWOŁOD III WIELKIE GNIAZDO	189
JERZY II WSIEWOŁODOWICZ ŚWIĘTY	195
KONSTANTY WSIEWOŁODOWICZ	199
JAROSŁAW II WSIEWOŁODOWICZ	206
ŚWIATOSŁAW GABRIEL WSIEWOŁODOWICZ	211
MICHAŁ JAROSŁAWOWICZ CHOROBRY	214
ANDRZEJ II JAROSŁAWOWICZ	216
ALEKSANDER I NEWSKI	223
JAROSŁAW III JAROSŁAWOWICZ	229
WASYL JAROSŁAWOWICZ KWASZNA	233
DYMITR I ALEKSANDROWICZ	235
ANDRZEJ III ALEKSANDROWICZ	238
MICHAŁ II JAROSŁAWOWICZ ŚWIĘTY	241
JERZY III DANIELEWICZ	247
DYMITR II GROŹNOKI	250
ALEKSANDER II MICHAJŁOWICZ	253
ALEKSANDER III WASYLEWICZ	263
DYMITR III KONSTANTYNOWICZ	266

ԱՐԺՐՅԷՂ Ի
ԵԹԵՐԼԻՆՍԿԻ

1157-1174

Ojciec: JERZY I DOŁGORUKI | ROZDZIAŁ I
Matka: KSIĘŻNICZKA KUMAŃSKA | BIOGR. JERZEGO I
Rodzeństwo: BIOGR. JERZEGO I

Przydomek wziął od włodzimierskiego sioła Bogolubowo, gdzie wznosił pałac. Wedle Tatiszczewa urodził się ok. 1111. W latach 40. XII w. jego ojciec, wówczas książę rostowsko-suzdalski, zainstalował Andrzeja w wydzielonej części swojego władztwa ze stolicą we Włodzimierzu nad Kłazmą. Po akcesji na stolec kijowski w 1149 Dołgoruki nadał mu księstwo wyszogrodzkie. Rok później Andrzej wraz z młodszym bratem Mściśławem towarzyszył ojcu w wyprawie do ziemi wołyńskiej, gdzie zajął przydzieloną wcześniej Mściśławowi Peresopnicę, w 1151 był jednak zmuszony wycofać się do Suzdala. W 1155 Dołgoruki na powrót osadził go w podkijowskim Wyszogrodzie, lecz rok później, wbrew woli ojca, Andrzej powrócił do Włodzimierza. Po śmierci Dołogrukiego w 1157 zasiadł tronie rostowsko-suzdalskim. Dążąc do skupienia w swoim ręku pełni władzy, w 1161 wygnał do Bizancjum trzech młodszych braci. Mimo przejęcia kontroli nad Kijowem, na którego tron wprowadził w 1169 kolejnego brata, Gleba (zob. ROZDZIAŁ I), nadal rezydował we Włodzimierzu, który stał się tym samym faktyczną stolicą Rusi. W 1170 zajął ponadto Nowogród Wielki i przekazał we władanie młodszemu synowi Jerzemu (późniejszy wielki książę włodzimierski Jerzy, zob. dalej).

Został zamordowany przez własnych bojarów w nocy z 28 na 29 czerwca 1174 w pałacu w Bogolubowie opodal Włodzimierza nad Kłazmą. Spoczął u boku dwóch zmarłych przedwcześnie synów we włodzimierskim soborze Uspieńskim (Zaśnięcia NMP), który ufundował i dokąd przeniósł w 1155 z Wyszogrodu cudowną ikonę Matki Boskiej. W 1702 ogłoszono Andrzeja Juriewicza świętym rosyjskiej Cerkwi.

2. WIELCY KSIĄŻĘTA WŁODZIMIERSCY

Małżonki Andrzeja I Bogolubskiego:

1. Poślubiona po 1130, być może ok. 1148:

NIEZNANA (ULITA STEFANOWNA?)

O pierwszej żonie Andrzeja Juriewicza nie zachowały się żadne wzmianki źródłowe. Wedle jednej z hipotez była nią Ulita, córka bojara Stefana Iwanowicza Kuczki, uczestnika mordu na Bogolubskim (zob. poniżej).

2. Poślubiona ok. 1160:

OSETYNKA LUB KUMANKA (WZGLĘDNIE ULITA STEFANOWNA)

Jej imię nie jest znane. Była ona przypuszczalnie córką jednego z książąt osetyńskich lub kumańskich (połowieckich), być może spokrewnioną (siostra?) z Marią, pierwszą żoną przyrodniego brata Andrzeja, Wsiewołoda Wielkie Gniazdo. Inni badacze domniemywają, iż jest ona tożsama z Ulitą Stefanowną (zob. powyżej). Brała udział w spisku na życie męża, za co została w 1175 skazana na śmierć i stracona.

Dzieci Andrzeja I Bogolubskiego:

Potomstwo z pierwszego małżeństwa (1–4):

- 1 IZJASŁAW ANDRIEJEWICZ. Urodził się przypuszczalnie w drugiej połowie lat 40. XII w., będąc zapewne najstarszym synem Andrzeja Bogolubskiego. Wydaje się, że nie posiadał uposażenia, choć według jednej z hipotez otrzymał we władanie Rostów. Zmarł 28 października (lub we wrześniu) 1165 we Włodzimierzu nad Kłazmą, gdzie został pochowany w ufundowanym przez ojca soborze Uspeńskim. Nie założył rodziny.
- 2 ROŚCISŁAWA ANDRIEJEWNA. Skoro wyszła za mąż w 1159 lub 1160, można domniemywać, że na świat przyszła najpóźniej między 1145 a 1150. Jej mężem został ostatni potomek linii Dawidowiczów czernihowskich (zob. ROZDZIAŁ I, biogr. Światosława II Jarosławowicza) ŚWIATOSŁAW WŁADYMIROWICZ, KSIĄŻĘ WSZCZYCKI (zm. 1166 lub 1167), syn Włodzimierza Dawidowicza, księcia czernihowskiego, i poślubionej mu nieznanej z imienia córki Wsiewołodka Dawidowicza, księcia gorodeńskiego. Źródłom nie są znane ich dzieci. Rościslawa zmarła w 1167.

- 3 MŚCISŁAW ANDRIEJEWICZ. Urodził się przypuszczalnie w latach 1150–55. Dowodził wojskami ojca, które w marcu 1169 zdobyły i spaliły Kijów, był także głównodowodzącym podczas kampanii przeciw Bułgarom nadwołżańskim w 1172. Zmarł 28 marca 1172 lub 1173 i został pochowany w soborze Uspieńskim we Włodzimierzu nad Kłazmą, stanowiącym nekropolię rodziny Andrzeja Bogolubskiego.

Być może z nieznaną żoną dochował się syna:

WASYL MŚCISŁAWOWICZ. Urodził się w 1171 lub 1172. Jego dalsze losy nie są znane.

- 4 GLEB ANDRIEJEWICZ. Nie jest wymieniany przez współczesne źródła. Wedle jednej z hipotez (E. Gołubiński) on i Jerzy Andriejewicz (zob. niżej) to ta sama osoba. Urodził się zapewne ok. 1155. Według późniejszych źródeł od dzieciństwa odznaczał się on wyjątkową pobożnością i zamiłowaniem do ksiąg. Zmarł 24 lipca przed 1174 lub w 1175 spoczął w soborze Uspieńskim we Włodzimierzu nad Kłazmą. Otoczony wkrótce po śmierci kultem w ziemi włodzimierskiej, w 1702 został kanonizowany przez rosyjską Cerkiew.

Syn z drugiego małżeństwa:

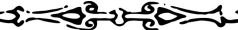
JERZY ANDRIEJEWICZ. Przydomek BOGOLUBSKIEGO, pod którym występuje niekiedy w opracowaniach, nie jest znany współczesnym źródłom; w Gruzji zwano go JERZYM RUSEM. Na świat przyszedł zapewne w latach 1160–65. W 1172 Andrzej Bogolubski osadził go na tronie Wielkiego Nowogrodu, skąd jednak młody książę został wygnany w 1175, krótko po śmierci ojca. Po tym czasie niknie z ruskich źródeł. Przypuszcza się, że znalazł schronienie na stepach połowieckich. W 1185 możni gruzińscy zaaranżowali jego małżeństwo z królową z Tamarą (zob. dalej). Po zaślubinach Jerzy przybrał tytuł królewski, jednak w 1187 zrażona doń Tamara odprawiła go. Dzieci nie mieli. W 1190 lub 1191 zwolennicy Rurykowicza obwołali go królem Gruzji i ukoronowali Jerzego w zamku Geguti, lecz niebawem zostali rozgromieni przez wojska Tamary; nie powiodła się także kolejna próba zdobycia gruzińskiego tronu, podjęta przez Jerzego w 1193. Zmarł w nieznanym czasie po tych wydarzeniach.

Niektórzy badacze uważają, że spoczywa w jednym z monasterów w Tbilisi.

Małżonką Jerzego Andriejewicza została w 1185 (Baumgarten, a za nim Dworzaczek i *Europäische Stammtafeln* podają błędną datę ok. 1177):

TAMARA I WIELKA, KRÓLOWA GRUZJI, córka Jerzego III, króla Gruzji z dynastii Bagratydów, i jego żony Burdukan, córki Kuddana, króla Osetii. Urodziła się ok. 1160 i jeszcze za życia ojca została koronowana na jego koregentkę (1178). Po śmierci Jerzego III w 1184 proklamowano ją „królem królów” i w tym samym roku miała miejsce jej powtórna sakra. Drugim mężem Tamary został w 1189 Sosłan, książę osetyński, który po zaślubinach przyjął tytuł króla Gruzji oraz imię Dawida (zm. 1207–10); miała z nim dwoje dzieci. Zmarła 18 stycznia, zapewne w 1212 (w latach 1207–13) i została przypuszczalnie pochowana w monasterze Gelati nieopodal Kutaisi w zachodniej Gruzji. Jest świętą gruzińskiej Cerkwi.

**ПИСЬДѢ І
(ПИСЬДѢКѢ)
ЦГІЄЦІЄЗ**

——
1174-1175, 1176

Ojciec: JERZY I DOŁGORUKI | ROZDZIAŁ I
 Matka: PIERWSZA LUB DRUGA ŻONA DOŁGORUKIEGO
 Rodzeństwo: BIOGR. JERZEGO I

Data narodzin księcia nie przechowała się w źródłach, jednak przypuszcza się, że miało to miejsce między 1145 a 1153 (po lipcu 1151). W latach 1162–69 przebywał w Osterze, niewielkim grodzie opodal Czernihowa, a od połowy lat 60. XII w. władał w Torczewsku (obecnie Torczyn). Po śmierci Gleba Juriewicza (ROZDZIAŁ I), Andrzej Bogolubski zamierzał osadzić Michała na tronie Kijowa (lato 1171), ten jednak odmówił wyjazdu do zniszczonego grodu, wysyłając tam młodszego brata Wsiewołoda. Po zamordowaniu Bogolubskiego latem 1174 został jego następcą na tronie włodzimiersko-suzdalskim. Poróżniony z bojarami, w 1175 został zmuszony do opuszczenia księstwa, które zajęli jego bratankowie Mścisław Iwan i Jaropełk Rościsławowicze (zob. kolejny biogr.). W 1176 możni włodzimierscy poprosili go o pomoc w walce Jaropełkiem; pokonawszy bratanka Michał ponownie zasiadł na tronie nad Kłazmą. Zmarł 20 lub 26 czerwca 1176 (we Włodzimierzu nad Kłazmą?).

Małżonka Michała I (Michałka) Juriewicza:

NIEZNANA (FEBRONIA?)

Jej filiacja nie jest znana. Baumgarten podaje, że mogła ona nosić imię Febronii. Zmarła 5 sierpnia 1202.

Córka Michała I (Michałka) Juriewicza:

FEBRONIA (PRZEBRANA) MICHAJŁOWNA, żona WŁODZIMIERZA (WŁODZIMIERZA BORYSA?) ŚWIATOSŁAWOWICZA, KSIĘCIA NOWOGRODZKIEGO (szczegóły zob. ROZDZIAŁ I, biogr. Światosława III Wsiewołodowicza).

**ДГӨРӨЛК
ЯӨСӨІСІЛДІЦІПІСІЗ**

1175-1176

Ojciec: ROŚCISŁAW JAKUB JURIEWICZ | ROZDZIAŁ I,
 BIOGR. JERZEGO I DOŁGORUKIEGO
 Matka: NIEZNANA
 Rodzeństwo: BIOGR. JERZEGO I

Po raz pierwszy wzmiankowany jest przez źródła w 1162. W latach 1169 (1170)–73 zasiadał w należącym do księstwa kijowskiego Porosku. W 1175 opanował tron włodzimierski, skąd usunął stryja, Michała Juriewicza (poprzedni biogr.), jednak już rok później Michał w porozumieniu z miejscowymi bojarami doprowadził do wypędzenia Jaropełka. Wraz z wygnanym z Nowogrodu bratem Mściśławem Iwanem został pojmany i oślepiony z rozkazu stryja, Wsiewołoda III Wielkie Gniazdo. Po śmierci Mściśława Iwana w 1178 Nowogrodzianie powołali go na swój tron, lecz na skutek nacisków stryja utracił i to władztwo, po czym osiadł w Torżku w ziemi kijowskiej. W 1180 lub 1181 Wielkie Gniazdo zdobył ów gród i ponownie uwięził Jaropełka.

Wedle jednej z hipotez zmarł on w lochach jeszcze w tym samym roku, wydaje się jednak, że odzyskał wolność i przeniósł się do ziemi czernihowskiej, skoro w 1196 Wielkie Gniazdo zażądał od władających Czernihowem Olegowiczów wydalenia go stamtąd. Zmarł po tym czasie.

Małżonka Jaropełka Rościsławowicza:

Poślubiona zapewne 3 lutego 1174:

KSIĘŻNICZKA RUSKA (IMIĘ NIEZNANE)

Była córką Wsiesława Wasylkowicza, księcia witebskiego z połockiej linii Rurykowiczów (zob. ROZDZIAŁ I, biogr. Wsiesława Briaczysławowicza). Źródła milczą na jej temat, nic też nie wiadomo o dzieciach z tego mariażu.

УСІЄПІОЛЪ III
ВІЕЛКІЄ ОУПДЗДЪ

1176-1212

Ojciec: JERZY I DOŁGORUKI | ROZDZIAŁ I
 Matka: PIERWSZA LUB DRUGA ŻONA DOŁGORUKIEGO
 Rodzeństwo: BIOGR. JERZEGO I

Przydomek księcia nawiązuje do jego licznej progenitury (ośmiu synów). Urodził się w 1154, a jego chrzestnym imieniem był DYMISTR. W 1161 (wedle innych danych w 1162) wraz z braćmi Wasylkiem i Mściśławem został wygnany przez Andrzeja Bogolubskiego do Bizancjum. Powróciwszy, osiadł początkowo w ziemi czernihowskiej, w należącym wcześniej do brata Michała (Michałka) Osterze (1169–ok. 1172). Po śmierci Gleba Juriewicza (zob. ROZDZIAŁ I) i rezygnacji Michałka Bogolubski wyznaczył go do objęcia tronu kijowskiego. Po krótkotrwałym zajęciu Kijowa (18 luty–23 marzec 1173) Wsiewołod dostał się do niewoli książąt smoleńskich, lecz odzyskał wolność w 1174. Po śmierci w 1174 Andrzeja i przejęciu rządów we Włodzimierzu przez Michałka otwarcie wystąpił przeciw starszemu bratu. Zapoczątkowana w ten sposób wojna domowa trwała aż do śmierci Michałka i akcesji Wsiewołoda na tron włodzimierski, co miało miejsce w 1176. Od 1195 posługiwał się oficjalnie tytułem wielkiego księcia, co miało na celu podkreślenie odrębności od starej kijowskiej stolicy (którą sobie podporządkował), a zarazem wyróżniało potężnego władcę Włodzimierza spośród liczного grona ruskich książąt. W 1207 zajął Riazan i po usunięciu lokalnej linii Rurykowiczów osadził na tamtejszym tronie własnego syna Jarosława. Zhołdował również bogate księstwa czernihowskie i halickie.

Zmarł 14 lub 15 kwietnia 1212 we Włodzimierzu nad Kłazmą i został pochowany w soborze Uspeńskim (Zaśnięcia NMP) tamże.

Małżonki Wsiewołoda III Wielkie Gniazdo:

1. Poślubiona przed początkiem 1178, być może ok. 1170:

MARIA SZWARNOWNA

Nowsze badania nad genealogią dynastii Rurykowiczów dowiodły, że nie była Osetynką, jak przyjmowała większość opracowań, ale córką Szwarny (Żyrośławowicza?), wojewody książąt kijowskich; jej młodsza siostra (Marta?) została kilka lat później żoną Jarosława Władymirowicza, księcia nowogrodzkiego i wyszogrodzkiego (zob. ROZDZIAŁ I, biogr. Włodzimierza Mściśławowicza). W 1200 ufundowała we Włodzimierzu monaster Wniebowzięcia NMP, nazwany później na jej pamiątkę „monasterem kniagini”, gdzie przywdziała welon mniszki pod imieniem MARY. Zmarła tamże 19 marca 1206 i spoczęła w podziemiach głównej świątyni klasztornej – soborze Uspieńskim (nie należy mylić go z fundacją Andrzeja Bogolubskiego pod tym samym wezwaniem). Po śmierci została ogłoszona świętą przez Cerkiew.

2. Poślubiona w 1207 lub 1209:

(LUBAWA WASYLKOWNA?)

Według tradycyjnej historiografii, druga małżonka Wsiewołoda była córką Wasylka Briaczesławowicza, księcia witebskiego z połockiej linii Rurykowiczów (zob. ROZDZIAŁ I, biogr. Wsiesława Briaczesławowicza) i nosiła imię Lubawy. Historyczność Wasylka jest jednak podważana przez część badaczy, tak samo jak i filiacja jego żony – matki małżonki Wielkiego Gniazda – uważanej dotąd za córkę Dawida Rościsławowicza, księcia smoleńskiego. O drugiej żonie Wsiewołoda nic więcej nie wiadomo.

Dzieci Wsiewołoda III Wielkie Gniazdo:

Potomstwo z pierwszego małżeństwa (1–12):

- 1 ZBYSŁAWA PELAGIA WSIEWOŁODOWNA. Na świat przyszła jako najstarsze dziecko Wsiewołoda Juriewicza 26 października 1178. Dalsze jej losy nie są znane, można jednak przypuszczać, że zmarła wcześniej, w stanie panieńskim.
- 2 WSIESŁAWA WSIEWOŁODOWNA, żona ROŚCISŁAWA IWANA JAROSŁAWOWICZA, KSIĘCIA SNOWSKIEGO LUB RYLSKIEGO (szczegóły zob. ROZDZIAŁ I, biogr. Wsiewołoda II Olegowicza).

- 3 WIERZCHOSŁAWA (WIERCHUSŁAWA) ANASTAZJA WSIEWOŁODOWNA, małżonka ROŚCISŁAWA MICHAŁA RURYKOWICZA, KSIĘCIA OWRUCKIEGO (szczegóły zob. ROZDZIAŁ I, biogr. Ruryka Wasyla Rościsławowicza).
- 4 KONSTANTY WSIEWOŁODOWICZ | s. 199
- 5 BORYS WSIEWOŁODOWICZ. Urodził się w 1187 lub 1188, zmarł zaś w 1188.
- 6 GLEB WSIEWOŁODOWICZ. Prawdopodobnie był on bliźniakiem Borysa. Zmarł 29 września 1189.
- 7 JERZY II WSIEWOŁODOWICZ ŚWIĘTY | s. 195
- 8 JAROSŁAW II WSIEWOŁODOWICZ | s. 206
- 9 HELENA WSIEWOŁODOWNA. Zmarła 30 grudnia 1203.
- 10 WŁODZIMIERZ DYMISTR WSIEWOŁODOWICZ. Urodził się 25 października 1193 lub 1194. Po śmierci ojca w 1212 został osadzony w Juriewie Polskim. W trakcie toczony między starszymi braćmi wojny o tron włodzimierski wziął początkowo stronę Jerzego, później zaś Konstantego, który w 1213 wysłał go aby panował w Perejasławiu (Juriew otrzymał ich młodszy brat Światosław Gabriel). Na tronie perejasławskim zasiadał do 1215, kiedy to w trakcie jednej z potyczek z sąsiadującymi Polowcami dostał się do ich niewoli. Po odzyskaniu wolności w 1217 otrzymał od starszego brata księstwo starodubowskie w ziemi czernihowskiej. Zmarł 6 stycznia 1227 w Starodubiu; wcześniej (na łożu śmierci lub jeszcze w 1224) postrzygł się na mnicha, lecz jego imię skimnicze nie jest znane.

Żoną Włodzimierza Dymitra Wsiewołodowicza była zaślubiona w 1215:

KSIEŻNICZKA RUSKA (IMIĘ NIEZNANE), córka Gleba Światosławowicza, księcia czernihowskiego (zob. ROZDZIAŁ I, biogr. Światosława III Wsiewołodowicza). Zmarła 7 lutego 1238, zapewne bezdzietnie.

Syn:

? IWAN WŁADYMIROWICZ. *Kronika nowogrodzka* wzmiankuje w 1225 udział w wyprawie na Litwinów księcia Włodzimierza i jego syna Iwana. Jeśli jest tam istotnie mowa

o Włodzimierzu Dymitrze Wsiewołodowiczu, a są w tej materii wątpliwości, uczestnictwo w kampanii jego ledwie dziesięcioletniego syna (jako dziecko poślubionej w 1215 księżniczki czernihowskiej mógł się urodzić najwcześniej w tym roku) jest dyskusyjne. Książę ów jest pomijany przez pozostałe znane źródła.

- 11 ŚWIATOSŁAW GABRIEL WSIEWOŁODOWICZ | s. 211
- 12 IWAN WSIEWOŁODOWICZ KASZA. Na świat przyszedł 28 sierpnia 1197 lub 1198. Podczas wojny o tron włodzimierski między starszymi synami Wielkiego Gniazda (1212–16) popierał Jerzego II Wsiewołodowicza. W 1238 nowy wielki książę włodzimierski Jarosław II Wsiewołodowicz, kolejny brat Iwana, przekazał mu zniszczony przez wojska mongolskie Starodub. W 1246 Iwan towarzyszył udającemu się do Złotej Ordy wielkiemu księciu. Dalsze jego losy nie są pewne, być może podzielił los brata i, otruty na dworze chana w Karakorum, zmarł w drodze powrotnej lub krótko potem (w 1247?).

Żona Iwana Wsiewołodowicza Kaszy nie jest znana, dochował się syna:

MICHAŁ IWANOWICZ. Wedle niektórych genealogii nie był on synem, lecz wnukiem Iwana Wsiewołodowicza, synem Iwana Kalistrata (zob. niżej), niemniej zdecydowana większość historyków przyjmuje za *Latopisem nikonowskim*, iż to Kalistrat był synem Michała. Najprawdopodobniej od 1277 władał księstwem starodubowskim. W 1281 uczestniczył w najeździe Andrzeja II Aleksandrowicza i sprzymierzonych z nim Mongołów na Perejasław (dziś Peresław) Zaleski. Zmarł podczas tej wyprawy lub krótko po niej.

Z nieznaną małżonką miał syna:

IWAN MICHAŁOWICZ. Zwano go KALISTRATEM, jednak geneza tego przydomka nie jest znana, podobnie jak i koleje życia księcia. Od śmierci ojca sprawował rządy w Starodubiu. Zmarł w 1315.

Jego żona nie jest wzmiankowana przez znane źródła. Owocem tego mariażu był FIODOR IWANOWICZ zwany

Błogosławionym, księżę starodubowski od 1315, w 1330 zamordowany w Złotej Ordzie. Linia jego potomków rządziła w księstwie starodubowskim do końca XIV w. Swoją rodowód wywodzi od niej kilkanaście rosyjskich rodów arystokratycznych: książęta Krzywoborscy, Lialowscy, Romodanowscy, Riapolowscy, Golibesowscy, Osipowscy, Paliccy, Kowrow, Pestry, Neuszkin, Gundorow, Tułupow, Strigin, Nebogaty, Chyłkow, Gagarin, hrabiowie Pożarski-Gagarin.

**ԼԵՂԿ Ի
ՎՏԻՔԻՔԼԵԶԻՄԵԶ
ՏԻՄԵԿ**

**1212-1216
1218-1238**

Ojciec: WSIEWOŁOD III WIELKIE GNIAZDO | s. 189

Matka: MARIA SZWARNOŃNA | s. 191

Rodzeństwo: BIOGR. WSIEWOŁODA III

Urodził się w Suzdału w 1188 (1189 lub 1190?), wedle niektórych danych 26 listopada. Zgodnie z wolą Wielkiego Gniazda to jego pierworodny syn Konstanty (kolejny biogr.) miał z początku otrzymać zwierzchni tron włodzimierski, a posiadany dotąd Rostów przekazać Jerzemu, jednak wobec odmowy najstarszego Wsiewołodowicza, pragnącego zachować całe władztwo włodzimierskie, w 1211 ojciec oficjalnie wyznaczył Jerzego sukcesorem mitry wielkoksiążęcej. Po śmierci Wsiewołoda wiosną 1212 Jerzy objął rządy w stolicy nad Kłazmą, co zapoczątkowało kilkuletnią wojnę z Konstantym. 22 kwietnia 1216 na rzeką Lipicą wojska wielkiego księcia i sprzymierzonego z nim młodszego brata Jarosława zostały rozbite przez Konstantego wspieranego przez księcia nowogrodzkiego Mścislawa Mścislawowicza (Udałego) (zob. ROZDZIAŁ I, biogr. Rościslawa I Mścislawowicza) oraz młodszych braci, Włodzimierza Dymitra i Światosława Gabriela. W rezultacie Konstanty objął tron włodzimierski, przekazując w zamian Jerzemu Gorodiec (1216). W 1217 śmiertelnie chory starszy Wsiewołodowicz ustanowił Jerzego księciem suzdalskim oraz sukcesorem stolicy nad Kłazmą, pozostawiając swoim nieletnim synom ziemię rostowską. Po śmierci brata 2 lutego 1218 Jerzy na powrót zasiadł na tronie wielkoksiążęcym.

Poległ dowodząc swoimi wojskami, które dnia 4 marca 1238 zostały rozgromione przez Mongołów w dolinie rzeki Sity, na północny zachód od Jarosława. Odnalezione po bitwie ciało wielkiego księcia złożono początkowo w Rostowie, by rok później przenieść je do soboru Uspieńskiego we Włodzimierzu nad Kłazmą, szczęśliwie ocalałego z zagłady miasta. Po uznaniu Jerzego świętym ro-

syjskiej Cerkwi w 1645 jego prochy umieszczono w srebrnym relikwiarzu we wspomnianej świątyni.

Po śmierci z rąk mongolskiego najeźdźcy wielkiego księcia i jego całej rodziny, młodszy brat zmarłego Jarosław udał się na dwór Batu-chana do Karakorum i uzyskał od niego jarłyk (inwestyturę) na księstwo włodzimierskie. Od tej pory aż do końca XV w. władcy Rusi byli wasalami mongolskiego (tatarskiego) chana.

Małżonka Jerzego II Wsiewołodowicza:

Poślubiona 4 lub 10 kwietnia 1211:

AGAFIA WSIEWOŁODOWNA

KSIEŻNICZKA RUSKA

Była ona córką Wsiewołoda Światosławowicza Czernego, księcia czernihowskiego (zob. ROZDZIAŁ I, biogr. Światosława III Wsiewołodowicza). Na świat przyszła przed 1194. Po śmierci synów i zdobyciu Włodzimierza przez Mongołów, 7 lutego 1238 wraz z młodszą córką i synowymi schroniła się w jednym ze stołecznych kościołów, który został następnie popalony przez najeźdźców. Wedle tradycji odnalezione w zgłiszczach prochy złożono w podziemiach soboru Uspieńskiego. Agafia i jej pomordowane dzieci zostały zaliczone w poczet świętych rosyjskiej Cerkwi.

Dzieci Jerzego II Wsiewołodowicza (1–5):

- 1 WSIEWOŁOD JURIEWICZ. Urodził się 23 października 1212 lub 1213. Zimą 1222/23 na prośbę miejscowych bojarów ojciec osadził go na tronie Wielkiego Nowogrodu, jednak tej samej zimy Wsiewołod został wypędzony z Nowogrodu wraz z całą świtą. W 1223 lub 1224 Jerzy II ponownie wysłał syna do objęcia tronu nowogrodzkiego, lecz ostatecznie Juriewicz na tamtejszym tronie nie zasiadł. W latach 1224–25 przejściowo opanował Torżok. Pojmany przez Mongołów w trakcie negocjacji pokojowych pod murami obleganego Włodzimierza, został stracony 7 lutego 1238. Odnalezione później ciało złożono w soborze Uspieńskim. Jest świętym rosyjskiej Cerkwi.

Żoną Wsiewołoda Juriewicza została 14 kwietnia 1230:

KSIEŻNICZKA RUSKA (MARYNA?, MARIA?), córka Włodzimierza Dymitra Rurykowicza, księcia smoleńskiego (zob. ROZDZIAŁ I,

biogr. Ruryka Wasyla Rościsławowicza). Zginęła wraz z teściową, szwagierką i bratowymi 7 lutego 1238 podczas pogromu mieszkańców Włodzimierza, dokonanego po zdobyciu miasta przez Mongołów. Jest świętą rosyjskiej Cerkwi.

Najprawdopodobniej mariaż ten pozostał bezdzietny (Vojto-
vyč), choć część autorów przypisuje im córkę EUDOKSJĘ i syna
ABRAHAMA, zabitych wraz z matką w lutym 1238.

- 2 CÓRKA (IMIE NIEZNANE, BŁĘDNIE ZWANA DUBRAWKĄ), pierwsza
żona WASYLKA (WASYLA) ROMANOWICZA, KSIĘCIA WŁODZIMIER-
SKO-WOŁYŃSKIEGO (szczegóły zob. ROZDZIAŁ I, biogr. Mściśława
II Chrobrego).
- 3 MŚCISŁAW JURIEWICZ. Urodził się w 1218. W 1236 ojciec przekazał mu księstwo suzdalskie i w tym samym roku ożenił syna z nieznaną bliżej MARIĄ. Oboje małżonkowie zginęli 7 lutego 1238 podczas mongolskiego najazdu na Włodzimierz – Mściśław został zabity przez najeźdźców „poza murami miasta”, a jego małżonka podzieliła los teściowej i swoich szwagierek i spłonęła w jednym z włodzimierskich soborów. W późniejszym czasie wszyscy oni zostali uznani przez rosyjską Cerkiew za świętych męczenników.
- 4 WŁODZIMIERZ JURIEWICZ. Młodszy od Mściśława, urodził się po 1218. Od 1236 lub 1237 władał z woli ojca częścią księstwa włodzimierskiego ze stolicą w Moskwie, niewielkim podówczas grodzie; w tym samym czasie został ożeniony z KRYSYŃĄ nieznanej pochodzenia. Z końcem stycznia 1238 Moskwa uległa zdążającemu na Włodzimierz wojskom mongolskim – po zniszczeniu miasta młodego księcia wzięto do niewoli. Został stracony pod murami obleganego Włodzimierza, na oczach matki, żony (która schroniła się tu wcześniej) oraz braci, między 3 a 6 lutego 1238; Krystyna zginęła z rodziną małżonka po zdobyciu miasta następnego dnia. Oboje zostali później kanonizowani przez Cerkiew.
- 5 FEDORA (TEODORA) JURIEWNA. Urodziła się 21 września 1229 a zginęła u boku matki 7 lutego 1238 w trakcie masakry mieszkańców Włodzimierza. Jest świętą rosyjskiej Cerkwi.

**КОНСТАНТ
ВАСИЛЕВЪ**

1216-1218

Ojciec: WSIEWOŁOD III WIELKIE GNIAZDO | s. 189

Matka: MARIA SZWARNOŃNA | s. 191

Rodzeństwo: BIOGR. WSIEWOŁODA III

Zwany DOBRYM oraz MĄDRYM (UCZONYM), urodził się on 18 maja 1186 (1185?). W 1205 ojciec osadził go na tronie nowogrodzkim, który młody książę opuścił już w 1207 lub 1208, by z woli Wielkiego Gniazda zasiąść na tronie Rostowa. Po pewnym czasie do tych włości ojciec księcia dodał jeszcze Jarosław, Biełooziero (obecnie Biełoziersk), Uglicz, Wielki Ustiug i Mołogę. Z początku Wsiewołod III planował uczynić go sukcesorem mitry wielkoksiążęcej i w tym celu w 1211 nakazał Konstantemu przekazać Rostów młodszemu bratu Jerzemu (poprzedni biogr.). Wobec odmowy księcia, chcącego zachować całą ojcowiznę, Wielkie Gniazdo zmusił możliwych do złożenia przysięgi na wierność młodszemu synowi, który w 1212 objął stołeczny tron włodzimierski. Przez następne lata w wielkim księstwie toczyła się wojna domowa między synami Wielkiego Gniazda, w trakcie której Konstantego popierali Światosław Gabriel i Włodzimierz Dymitr, zaś Jerzego – Jarosław i Iwan Kasza. 22 kwietnia 1216 nad rzeką Lipicą wojska najstarszego Wsiewołodowicza odniosły zwycięstwo nad armią Jerzego, co pozwoliło mu objąć tron zwierzchni. W 1217 śmiertelnie chory Konstanty przekazał bratu księstwo suzdalskie i uczynił swoim sukcesorem oraz opiekunem nieletnich synów, którzy w zamian zachować mieli rozległe włości ojca.

Zmarł 2 lutego 1218 we Włodzimierzu nad Kłazmą i został pochowany w tamtejszym soborze Uspieńskim.

Małżonka Konstantego Wsiewołodowicza:

Poślubiona 15 października 1195:

KSIĘŻNICZKA RUSKA (IMIĘ NIEZNANE)

Była córką Mścisława Borysa Romanowicza, księcia smoleńskiego i kijowskiego (zob. ROZDZIAŁ I, biogr. Romana Rościśławowicza). Urodziła się w latach 1185–89. Po śmierci męża postrzygła się na mniszkę pod imieniem AGAFIL. Zmarła 24 stycznia 1221 (wedle innych danych 1220 lub 1222) i spoczęła w ufundowanej przez małżonka cerkwi Uspieńskiej w Rostowie.

Synowie Konstantego Wsiewołodowicza (1–3):

MONOMACHOWICZE, LINIA ROSTOWSKA

- 1 WASYLKO KONSTANTYNOWICZ. Urodził się on 7 grudnia 1208 (1209?), najpewniej w Rostowie, gdzie od 1207 lub 1208 władał jego ojciec. Objąwszy w 1217 tron włodzimierski Konstanty przekazał mu Rostów oraz Bielooszero. Wasylko uczestniczył w walnej bitwie wojsk ruskich z armią mongolską, która odbyła się 4 marca 1238 w dolinie rzeki Sity na północny zachód od Jarosławia. Wzięty do niewoli, został stracony w mongolskim obozie wieczorem tego samego dnia. Odnalezione później ciało przewieziono do Rostowa i pochowano w cerkwi Uspieńskiej. Jest zaliczony w poczet świętych rosyjskiej Cerkwi.

Żoną Wasylka Konstantynowicza została 10 lutego 1227 w „cerkwi Zwiastowania” w Moskwie:

MARIA MICHAJŁOWNA, KSIĘŻNICZKA RUSKA, córka Michała Wsiewołodowicza, księcia czernihowskiego oraz kijowskiego (zob. ROZDZIAŁ I, biogr. Światosława III Wsiewołodowicza). Urodziła się przypuszczalnie ok. 1215. Od śmierci męża sprawowała rządy w imieniu nieletnich synów. Zmarła 7 lub 9 grudnia 1271 i spoczęła w ufundowanym na pamiątkę męża żeńskim monasterze Spaskim (tzw. „monaster kniagini”) w Rostowie.

Dzieci (A–C):

- A BORYS WASYLKOWICZ. Urodził się 24 lipca 1231 w Rostowie. Po śmierci ojca otrzymał zgodnie z jego wolą księstwo rostowskie, podczas gdy Glebowi przypadło Bielooszero, jakkolwiek do chwili osiągnięcia przez książąt pełnoletności

rządy w ich imieniu sprawowała matka, przy której przebywali. W 1244 Wasylkowicze towarzyszyli swojemu stryjowi Włodzimierzowi Konstantynowiczowi w podróży do Złotej Ordy, gdzie zostali zatwierdzeni przez wielkiego chana na swoich władztwach. Odtąd obaj często gościli w Karakorum. Podczas jednej z wizyt w 1277 Borys poważnie zachorował, być może otruty, i zmarł w dniu 16 września. Ciało księcia sprowadzono na Ruś i złożono w cerkwi Uspeńskiej w Rostowie.

Żoną Borysa Wasylkowicza została w 1248:

(MARIA?) JAROSŁAWOWNA, KSIĘŻNICZKA RUSKA, córka Jarosława Juriewicza, księcia muromskiego z rizańskiej linii Rurykowiczów (zob. ROZDZIAŁ I, biogr. Światosława II Jarosławowicza), oraz jego nieznanej małżonki. Urodzona w 1232, zmarła w 1297.

Owocem tego mariażu było trzech synów. Córki najstarszego, DYMITRA BORYSOWICZA, księcia rostowskiego i uglickiego (zm. 1294): NIEZNANA Z IMIENIA, ANNA oraz WASYLISA, poślubiły odpowiednio: pierworodnego syna Dymitra I Aleksandrowicza, Michała II Jarosławowicza Świętego i Andrzeja III Aleksandrowicza (szczegóły w ich biogramach). Najmłodszy syn WASYL BORYSOWICZ, urodzony w 1268, zmarł w dzieciństwie, natomiast od średniego, KONSTANTEGO BORYSOWICZA, księcia rostowskiego i uglickiego (zm. 1307), wywiodły się rody książęce: Primkow-Rostowscy, Bachtejarow-Rostowscy, Gwozdew-Rostowscy, Chochółkow-Rostowscy, Katyrew-Rostowscy, Bujsonow-Rostowscy, Puibolscy-Rostowscy, Łobanow-Rostowscy oraz Koszatkin-Rostowscy, a także hrabiowie Golenin-Rostowscy.

- B CÓRKA (IMIĘ NIEZNANE). Urodzona zapewne ok. 1235, zginęła podczas najazdu mongolskiego w 1238.
- C GLEB WASYLKOWICZ. Urodził się w 1237. Po śmierci ojca rok później otrzymał Bieloozero, jednak z uwagi na małoletniość pozostał przy matce w Rostowie. W 1244 wraz ze starszym bratem wyprawił się do Ordy, gdzie bracia uzyskali od chana potwierdzenie swoich włości; osiągnąwszy pełno-

letniość w 1251 Gleb zasiadł na tronie biełoozerskim. Dzięki dobrym ukladom z wielkim chanem, po śmierci starszego brata Borysa w 1277 przejął księstwo rostowskie, pozbawiając swoich bratanków dziedzictwa. Zmarł 13 grudnia 1278 i spoczął w cerkwi Uspieńskiej w Rostowie. Dziewięć tygodni później jego bratanek Dymitr Borysowicz nakazał ekshumację szczątków stryja, co miało podkreślić odsunięcie potomków Gleba od sukcesji w księstwie rostowskim. Pochowano je w monasterze Spaskim, u boku jego matki Marii.

Żoną Gleba Wasylkowicza została w 1257 w Ordzie:

KSIEŻNICZKA Tatarska (Mongolska), córka Sartaka, wielkiego chana Złotej Ordy (prawnuka Czyngis-chana); podczas chrztu w obrządku prawosławnym przyjęła imię Fiodory (Teodory). Zmarła 20 grudnia 1273 w Rostowie i została pochowana w tamtejszej cerkwi Uspieńskiej.

Owocem tego małżeństwa było dwóch lub trzech synów. Ich zstępni do końca XIV w. władali księstwem biełoozerskim. Z linii tej pochodzą książęce rody Wadbołskich, Biełosielskich-Biełozierskich, Andojskich, Kargolomskich, Szelespańskich, Sugorskich, Kemskich oraz Uchtońskich.

2. WSIEWOŁOD (WSIEWOŁOD IWAN?) KONSTANTYNOWICZ. Urodził się 18 czerwca 1210 w Rostowie. Po śmierci ojca w 1218 objął przeznaczony mu w testamencie Jarosław. Z woli stryja, wielkiego księcia Jerzego II Wsiewołodowicza, zasiadał w latach 1227–28 na tronie Perejasławia. Poległ 4 marca 1238 podczas walnej bitwy książąt ruskich z Mongołami nad rzeką Sitą. Ciało księcia nie odnaleziono.

Żoną Wsiewołoda Konstantynowicza została w 1227 lub 1228:

MARYNA OLEGOWNA (MŚCISŁAWOWNA?), KSIEŻNICZKA RUSKA, córka Olega Światosławowicza, księcia kurskiego, lub – co mniej prawdopodobne – jego kuzyna Mścisława Światosławowicza, księcia rylskiego, potomków czernihowskiej linii Rurykowiczów (zob. ROZDZIAŁ I, w biogr. Światosława II Jarosławowicza). W trakcie inwazji mongolskiej w 1238 zdołała uratować siebie i nieletnich synów i zapewnić im (a po ich przedwczesnej śmierci jedynej wnuczce) sukcesję w księstwie jarosław-

skim. Zmarła 1 marca 1279 w Jarosławiu i została pochowana u boku synów w jarosławskim soborze Uspieńskim.

Synowie (A–B):

- A WASYL WSIEWOŁODOWICZ. Urodzony nie później niż w 1229, po śmierci ojca w 1238 został księciem jarosławskim, a rok później wraz z wieloma innymi książętami ruskimi udał się do Złotej Ordy, gdzie uzyskał od chana jarłyk. Zmarł zimą 1248/49, przed dniem 8 lutego 1249, kiedy to spoczął w soborze Uspieńskim w Jarosławiu. W 1501 on i jego brat Konstanty zostali uznani świętymi rosyjskiej Cerkwi (pamięć ich czczona jest w dniach 23 maja i 3 lipca).

Żoną Wasyla Wsiewołodowicza została poślubiona nie wcześniej niż w 1245:

KSENIA. Jej filiacja nie jest znana, jak i kolejne życie.

Dzieci (I–III):

- I WASYL WASYLEWICZ. Wzmiankowany przez źródła po raz pierwszy pod 1249 (1250).
- II MARIA WASYLEWNA. Urodziła się ok. 1246, a w 1260 lub 1261 poślubiła FIODORA ROŚCISŁAWOWICZA CZERMNEGO (CZARNEGO?), *de iure uxoris* KSIĘCIA JAROSŁAWSKIEGO, WIELKIEGO KSIĘCIA SMOLEŃSKIEGO OD 1279 (1280) (ur. ok. 1245, zm. 19.09.1299), którego ojcem był Rościsław Mścisławowicz, wielki książę smoleński, prawnuk Rościsława I Mścisławowicza (zob. ROZDZIAŁ I). Owocem tego mariażu było co najmniej pięcioro dzieci. Data śmierci Marii nie jest znana. Jej mąż został w 1463 zaliczony w poczet świętych rosyjskiej Cerkwi jako św. FIODOR JAROSŁAWSKI.
- III ? ANASTAZJA WASYLEWNA. Mniszka w Jarosławiu, gdzie spoczęła w monasterze Pietropawłowski.
- B KONSTANTY WSIEWOŁODOWICZ. Na świat przyszedł między 1229 a 1238. Po śmierci starszego brata zimą 1248/49 został księciem jarosławskim. Padł w bitwie z Mongołami pod Tugową Górą w 1255 lub 1257 (w 1256?) i spoczął w soborze Uspieńskim w Jarosławiu, obok brata, wraz z którym został w 1501 kanonizowany przez Cerkiew.

- 3 WŁODZIMIERZ KONSTANTYNOWICZ. Urodził się w 1214. Po śmierci ojca (1218) został wedle jego postanowień księciem na Ugliczu, Kaszynie, Dmitrowie i Zwienigorodzie. W 1244 wraz z brataniami (Konstantynowiczami) udał się do Ordy, celem uzyskania od wielkiego chana jarłyku. Zmarł 27 (12?) grudnia 1249 we Włodzimierzu nad Kłazmą, skąd jego ciało przewieziono do Uglicza i złożono w cerkwi Spaskiej.

Żoną Włodzimierza Konstantynowicza została w 1232:

EUDOKSJA (NADIEŻDA?) INGWAROWNA, KSIĘŻNICZKA RUSKA, zapewne córka księcia Ingwara Igorewicza, potomka riazańskiej linii Rurykowiczów (potomków Światosława II Jarosławowicza, zob. ROZDZIAŁ I). Zmarła ona w 1278.

Synowie (A–B):

- A ANDRZEJ WŁADYMIROWICZ. Po śmierci ojca w 1249 objął księstwo uglickie. Ożenił się z nieznaną JUSTYNĄ (zm. 1278), jednak nie są znane dzieci z tego związku. Zmarł w 1261.
- B ROMAN WŁADYMIROWICZ. Książę uglicki od śmierci brata, budowniczy i fundator licznych kościołów, założyciel miasta Romanów. Ożeniony z ALEKSANDRĄ, której pochodzenie nie jest znane (zm. przed 1285), nie dochował się dzieci. Zmarł 3 lutego 1285 w Ugliczu, gdzie spoczął w cerkwi Preobrażeńskiej (Przemienienia). W 1605 został uznany świętym rosyjskiej Cerkwi.

ІДГОСЛАВІІ ІІ
ВСІЄЦІОЛЮБОВІЧ

1238-1246

Ojciec: WSIEWOŁOD III WIELKIE GNIAZDO | s. 189

Matka: MARIA SZWARNOŃNA | s. 191

Rodzeństwo: BIOGR. WSIEWOŁODA III

Urodził się 8 lutego 1191 (1190?). Jego chrzestnym imieniem był FIODOR. W sierpniu 1200 (wedle innych danych 1201) ojciec osadził go na tronie Perejaśławia, skąd w 1207 został oddelegowany do Riazania, odebranego księciu Romanowi Glebowiczowi z lokalnej linii Rurykowiczów. Opór stawiany przez mieszkańców Riazania doprowadził jednak do spalenia miasta przez wojska Jarosława, a on sam został w 1209 wysłany przez ojca do księstwa nowogrodzkiego, gdzie przez następne lata toczył walki o tron z Mścisławem Mścisławowiczem (Udałym) (zob. ROZDZIAŁ I, biogr. Rościsława I Mścisławowicza). Po kilku nierozstrzygniętych potyczkach w 1214 zawarł z nim pokój i pojął za żonę jego córkę. W 1212 objął zgodnie z wolą zmarłego ojca rządy w Perejaśławiu (Peresławiu) Zaleskim. Podczas wojny o tron włodzimierski, toczzonej między starszymi braćmi, Konstantym i Jerzym, popierał tego drugiego, od 1212 wielkiego księcia. W 1215 (wedle innych danych 1214), łamiąc wcześniejsze umowy, zajął Nowogród Wielki, lecz pokonany przez Konstantego i Mścisława (22.04.1216 nad rzeką Lipicą) musiał wycofać się do Perejaśławia Zaleskiego. Na nowogrodzkim tronie zasiadał w późniejszym czasie jeszcze kilkakrotnie: w 1223, w latach 1225–28 (1226–29), w 1230 (1231) i od 1233. W 1236 pozostawił Nowogród pod rządami syna. Aleksandra, sam zaś opanował Kijów (ok. marca). Wygnany ze starej ruskiej stolicy już miesiąc później, opanował ją na krótko ponownie z początkiem 1238. Po śmierci w bitwie z Mongołami nad Sitą 4 marca 1238 wielkiego księcia Jerzego II Wsiewołodowicza został wielkim księciem włodzimierskim. Był pierwszym z ruskich książąt, który oficjalnie uznał zwierzchność Złotej Ordy. W 1243 wyprawił się do Karakorum, gdzie uzyskał od Batu-chana jarłyk dotyczący wielkie-

2. WIELCY KSIĄŻĘTA WŁODZIMIERSCY

go księstwa włodzimierskiego i najpewniej także kijowskiego. Po-
wróciwszy na Ruś, nie wyprawił się osobiście do podupadłego Ki-
jowa, zadowolając się wysłaniem tam swojego gubernatora. Tym
samym formalnie zakończył proces translokacji ruskiej stolicy do
Włodzimierza nad Kłazmą.

Został otruty podczas wizyty na dworze chana Gujuka w Karako-
rum i zmarł w drodze powrotnej na Ruś 30 września 1246. Spo-
czył w soborze Uspieńskim we Włodzimierzu nad Kłazmą.

Jego następcą Batu-chan wyznaczył księcia Światosława Gabriela
Wsiewołodowicza.

Małżonki Jarosława II Wsiewołodowicza:

1. (Wątpliwa) poślubiona w 1205:

KSIEŻNICZKA KUMAŃSKA (POŁOWIECKA)

Jej imię nie jest znane, była córką chana połowieckiego Jerzego
Konczakowicza. Jeśli mariaż ten w istocie doszedł do skutku,
małżonka Jarosława zmarła zapewne przed 1214, kiedy to Wsie-
wołod zawarł kolejny związek małżeński.

2. Poślubiona między 1 marca a czerwcem 1212 lub w 1214:

ROŚCISŁAWA MŚCISŁAWOWNA

KSIEŻNICZKA RUSKA

Była ona córką Mścislawa Mścislawowicza Udalego, księcia toro-
pieckiego i nowogrodzkiego (zob. ROZDZIAŁ I, biogr. Rościslawa I
Mścislawowicza). Według Dąbrowskiego urodziła się w latach
1194–1204 i w maju 1216 została oddalona przez małżonka z przy-
czyn politycznych; dzieci najpewniej nie miała. Z kolei Dworza-
czek czyni ją matką wszystkich dzieci Jarosława i przydaje imię
Fiedosji; wedle jego tablic była ona małżonką wielkiego księcia
do jego śmierci i zmarła w 1244.

3. Poślubiona między lutym 1218 a majem 1219:

FIEDOSJA (W ZAKONIE EUFROZYNA) MŚCISŁAWOWNA

KSIEŻNICZKA RUSKA

Baumgarten czynił ją córką Igora Glebowicza, księcia riazańskie-
go z bocznej linii dynastii, niedawno jednak D. Dąbrowski wyka-
zał, iż należała ona w istocie do grona dzieci Mścislawa Borysa

Romanowicza, księcia smoleńskiego i kijowskiego (zob. ROZDZIAŁ I, biogr. Romana Rościławowicza). Polski badacz datuje jej narodziny na lata 1200–05. Przed śmiercią postrzygła się na mniszkę. Zmarła 4 maja 1244 w Nowogrodzie Wielkim, gdzie spoczęła u boku najstarszego syna w monasterze św. Jerzego. Dworzaczek pomija ów mariaż Jarosława II, wszystkie dzieci wielkiego księcia przypisując jego małżeństwu z córką Mściława Udałego, którą nazywa Fiedosją.

Dzieci z trzeciego małżeństwa (1–12):

- 1 FIODOR JAROSŁAWOWICZ. Urodził się 1219/20 w Perejaślawiu (Peresławiu) Zaleskim. W latach 1228–29 i ponownie od 1232 sprawował rządy w Wielkim Nowogrodzie. Zmarł na dzień przed planowanym ożenkiem z księżniczką EUFROZYNĄ TEODULĄ MICHAJŁOWNĄ, córką Michała Wsiewołodowicza, księcia czernihowskiego i kijowskiego (zob. ROZDZIAŁ I, biogr. Światosława III Wsiewołodowicza), 5 lub 10 czerwca 1233 w Nowogrodzie Wielkim. Spoczął w monasterze św. Jerzego (nie, jak dawniej przypuszczano, w soborze Sofijskim, gdzie w istocie pochowano księcia moskiewskiego Dymitra Szemiakę).
- 2 ALEKSANDER I NEWSKI | s. 223
- 3 ANDRZEJ II JAROSŁAWOWICZ | s. 216
- 4 MICHAŁ JAROSŁAWOWICZ CHOROBRI | s. 214
- 5 DANIEL JAROSŁAWOWICZ. W 1238 jest wzmiankowany po raz pierwszy wśród Rurykowiczów, którzy przeżyli inwazję mongolską – jako książę na Gorodcu – zatem urodzić się musiał co najmniej kilka lat wcześniej. Zmarł w 1256. Źródła milczą o jego ewentualnej żonie i dzieciach.
- 6 JAROSŁAW III JAROSŁAWOWICZ | s. 229
- 7 KONSTANTY JAROSŁAWOWICZ. Wzmiankowany po raz pierwszy w 1238 wśród ruskich książąt, którzy przeżyli najazd Mongołów. W 1247 jego stryj Światosław Gabriel Wsiewołodowicz, wielki książę włodzimierski (zob.), wydzielił mu niewielkie księstwo z głównymi ośrodkami w Galiczu (nie należy mylić z Haliczem) i Dmitrowie. Zmarł w marcu 1255 i został pochowany w soborze Uspieńskim we Włodzimierzu nad Kłazmą.

Z nieznaną bliżej małżonką pozostawił dwu synów:

- A DAWID KONSTANTYNOWICZ. Można domniemywać, że na świat przyszedł w połowie lat 50. XIII w. Książę galicki i dmitrowski od śmierci ojca. Zmarł 2 kwietnia 1280.

Jego żoną została poślubiona ok. 1276:

KSIEŻNICZKA RUSKA (IMIĘ NIEZNANE), córka Fiodora Rościśławowicza Czermnego, wielkiego księcia smoleńskiego i księcia jarosławskiego, potomka wielkiego księcia kijowskiego Rościśława I Mściśławowicza (ROZDZIAŁ I), oraz jego żony Marii Wasylewnej, prawnuczki wielkiego księcia włodzimierskiego Konstantego Wsiewłodowicza (zob. w jego biogr.). Urodzona w latach 60. XIII w., zmarła w 1299.

Z mariażu tego przyszło na świat trzech synów, których zstępni władali księstwem galickim do lat 60. XIV w., kiedy to ostatni znany potomek tej linii, książę Dymitr Iwanowicz, został wygnany z Galicza przez wielkiego księcia moskiewskiego i włodzimierskiego Dymitra Dońskiego.

- B WASYL KONSTANTYNOWICZ. Po śmierci brata w 1280 został księciem galickim i dmitrowskim. Zmarł po 1310.

Z nieznaną małżonką dochował się zmarłego w dzieciństwie syna FIODORA (ur. 1310).

- 8 ? ATANAZY JAROSŁAWOWICZ. Wzmiankowany pod 1239. Nie odnotowany przez Baumgartena, pominięty także u Dworzaczka i w *Europäische Stammtafeln*.
- 9 MARIA JAROSŁAWOWNA. Urodziła się w 1240 r. i zmarła w dzieciństwie (w tym samym roku?).
- 10 WASYL JAROSŁAWOWICZ KWASZNIA | s. 233
- 11 ? EUDOKSJA JAROSŁAWOWNA. Urodzona w pierwszej połowie lat 40. XIII w., zmarła w 1243. Być może jest ona identyczna z Julianą.
- 12 ? JULIANA JAROSŁAWOWNA. Zapewne tożsama z Eudoksją.

ՏԻՍԻՏԵԱՍԻ ԶԴՆԻԷԼ
ՎՏԷՄԹԵԶԵՄԵՇ

1246-1248

Ojciec: WSIEWOŁOD III WIELKIE GNIAZDO | s. 189

Matka: MARIA SZWARNOŃNA | s. 191

Rodzeństwo: BIOGR. WSIEWOŁODA III

Urodził się 27 marca 1196. GABRIEL (GAWRYŁ) było jego imieniem chrzestnym. Z początkiem stycznia 1200 ojciec przekazał mu tron nowogrodzki, na którym w 1205 zastąpił go najstarszy brat Konstanty. Ów dwa lata później (1207) przeniósł się do Rostowa, a Światosław na powrót objął rządy w Nowogrodzie Wielkim, niebawem jednak wypędził go stamtąd Mściśław Mściśławowicz (Udały) (zob. ROZDZIAŁ I, biogr. Rościsława I Mściśławowicza). W wybuchłej po śmierci ojca (1212) wojnie domowej popierał początkowo Konstantego, później jednak opowiedział się po stronie Jerzego, który w 1213 zainstalował go w grodzie Juriew Polski, a w 1228 (lub 1229) przeniósł siedzibę brata do Perejaśławia; Światosław władał tam do 1234. W 1238 nowy wielki książę Jarosław II Wsiewołodowicz, kolejny z braci Światosława, osadził go na tronie Suzdała. Po śmierci brata w 1246, powołując się na prawo senioratu, Światosław sam zasiadł na tronie wielkoksiążęcym. Po niespełna dwóch latach, w 1248, został usunięty z Włodzimierza przez bratanka, Michała Jarosławowicza. W 1250 wspólnie z synem udał się do Złotej Ordy, najprawdopodobniej celem potwierdzenia praw Dymitra Światosławowicza do sukcesji w Juriewie Polskim, a być może ubiegać się o zwrot wielkoksiążęcego kołpaka. Ostatnie lata życia spędził w ufundowanym przez siebie monasterze św. Michała Archaniola w Juriewie Polskim. Zmarł tamże 3 lutego 1252 i spoczął klasztornym soborze św. Jerzego, gdzie później dołączył do niego syn. W następnych wiekach obaj Rurykowicze zostali otoczeni kultem jako święci. Monaster wraz z ich grobowcami został zniszczony w 1917, jednak prochy Światosława odnaleziono w 1991 i pochowano uroczyście w cerkwi Pokrowskiej w Juriewie Polskim.

Małżonka Światosława Gabriela Wsiewołodowicza:

Poślubiona przed 1228:

(EUDOKSJA?) DAWIDOWNA

KSIĘŻNICZKA RUSKA

Była córką Dawida Władymirowicza, księcia muromskiego z riazkańskiej linii Rurykowiczów (zob. ROZDZIAŁ I, biogr. Światosława II Jarosławowicza). W 1228 została odsunięta przez męża i odesłana do rodzinnego Muromia. 24 lipca tego roku postrzygła się na mniszkę w pobliskim monasterze pw. św. Borysa i Gleba (Borysoglebskim), gdzie zmarła w nieznanym czasie i gdzie również znalazła spoczynek.

Syn Światosława Gabriela Wsiewołodowicza:

DYMITR ŚWIATOSŁAWOWICZ. Urodził się przed 1228, kiedy to jego matka wstąpiła do monasteru. Źródła wzmiankują go po raz pierwszy w 1238 wśród ruskich książąt, którzy przeżyli inwazję mongolską. W 1250 wraz z ojcem wyruszył do Ordy; celem wizyty na dworze wielkiego chana było najpewniej zażalenie praw Dymitra do księstwa juriewskiego. Po kilkunastu latach rządów, w 1267, złożył mitrę i postrzygł się na mnicha w monasterze Archangielskim w Juriewie Polskim. Śmierć jego nastąpiła między 1267 a 1269, spoczął w soborze św. Jerzego u boku ojca. Najpóźniej w XVII w. obu książąt juriewskich objęto kultem i do 1917 czczono jako świętych. W trakcie rewolucji ich grobowce uległy zniszczeniu, zaś relikwie zaginęły. W latach 80. XX w. rosyjska Cerkiew przywróciła kult Dymitra Światosławowicza.

Jego małżonka i dzieci nie są znane, aczkolwiek w 1340 jest wzmiankowany JAROSŁAW IWANOWICZ, książę juriewski, który wedle Karamzina był potomkiem Dymitra. A. Ekzempliarski przypuszczał, że wnukiem – synem IWANA DYMITRIEWICZA, który władał w Juriewie Polskim od postrzyżyn ojca w 1267.

ПИСЬМА
ЛАГЕСЛАВЦЕВИЧ
СЪОБЩЕНИЯ

1248 (1248-1249)

Ojciec: JAROSŁAW II WSIEWOŁODOWICZ | s. 206

Matka: FIEDOSJA MŚCISŁAWOWNA | s. 208

Rodzeństwo: BIOGR. JAROSŁAWA II

Przyszedł na świat w Perejaślawiu (Peresławiu) Zaleskim w drugiej połowie lat 20. XIII w., przypuszczalnie w 1229. Znaczenie jego przydomku, niekiedy błędnie odczytywanego jako „chrobry”, nie jest znane. Pierwsza wzmianka o nim pochodzi z 1238 z *Kroniki nikonowskiej*, gdzie jest opisany wśród książąt ruskich, którzy przeżyli najazd mongolski w 1238. Na krótko przed śmiercią ojca jesienią 1246 otrzymał z jego woli księstwo moskiewskie. W 1248 obalił rządy stryja (poprzedni biogr.) i zajął wielkoksiążęcy tron nad Kłazmą. Poległ w bitwie z Litwinami nad rzeką Protwą zimą 1248/49, być może 15 stycznia 1249. Jest ostatnim ruskim księciem zwierzchnim, który poniósł śmierć w boju, bynajmniej jednak nie ostatnim, który utracił życie w nienaturalny sposób.

Wedle niektórych źródeł ożenił się (osoba małżonki nie jest znana) i pozostawił syna:

? BORYS MICHAJŁOWICZ. Nic bliższego o nim nie wiadomo.

2. WIELCY KSIĄŻĘTA WŁODZIMIERSCY

**ΔΠΘΓΖΕΙ Π
ΙΔΓΘΣΛΠΙΘΠΙΓΖ**

1248-1252

Ojciec: JAROSŁAW II WSIEWOŁODOWICZ | s. 206

Matka: FIEDOSJA MŚCISŁAWOWNA | s. 208

Rodzeństwo: BIOGR. JAROSŁAWA II

Urodził się zapewne w pierwszej połowie lat 20. XIII w. Zimą 1240/41 ojciec wysłał go aby panował w Nowogrodzie Wielkim, jednak Nowogrodzianie nalegali na starszego z braci, Aleksandra, który rok wcześniej poprowadził ich do zwycięstwa nad Nową (zob. kolejny biogr.) – w 1241 Andrzej zmuszony był odstąpić mu nowogrodzki tron. W 1246 objął po ojcu księstwo suzdalskie. Po śmierci brata Michała w 1248/49, z poparciem regentki Złotej Ordy, Ogól Kajmysz (Ogól Gamisz), uzyskał jarłyk na wielkie księstwo włodzimierskie. Niebawem w porozumieniu z teściem, Danielem Romanowiczem Halickim, rozpoczął zbierać wojska celem przeciwstawienia się tatarskiemu najeźdźcy, lecz w 1252 ich siły zostały rozgromione przez Mongołów, którzy osadzili we Włodzimierzu Aleksandra Newskiego. Pokonany Andrzej zbiegł do Nowogrodu, a następnie przez Psków i Rewel do Szwecji. Na Ruś powrócił w 1256 i pogodził się z bratem, który za zgodą chana nadał mu Suzdań, Niżny Nowogród oraz Gorodiec.

Po śmierci Aleksandra Newskiego w 1263 po raz kolejny stanął w szranki o tron włodzimierski, lecz wielki chan wyznaczył wówczas na to stanowisko jego młodszego brata Jarosława. Zmarł wiosną 1264 i spoczął w nieustalonym suzdalskim monasterze.

Małżonka Andrzeja II Jarosławowicza:

Poślubiona zimą 1250/51 w soborze Uspeńskim
we Włodzimierzu nad Kłazmą:

(ANASTAZJA?, JUSTYNA?) DANIELEWNA

KSIĘŻNICZKA RUSKA

Była córką Daniela Romanowicza, króla halickiego i wielkiego księcia kijowskiego (zob. ROZDZIAŁ I, biogr. Romana Rościszława-

wicza). Urodziła się przed 1240, zapewne w latach 30. XIII w., zmarła zaś po końcu 1253 i przed 1277, zapewne ok. 1277. Miejsce jej pochówku nie jest znane (Suzdal?).

Synowie Andrzeja II Jarosławowicza (1–3):

MONOMACHOWICZE, LINIA SUZDAŁSKA

- 1 JERZY ANDRIEJEWICZ. Urodzony po 1250, w 1268 jest po raz pierwszy wzmiankowany jako książę suzdalski, gdzie władał zapewne od śmierci ojca wiosną 1264. W 1267 jego stryj, Jarosław Jarosławowicz – nowy wielki książę włodzimierski – ustanowił go księciem Nowogrodu Wielkiego, skąd jednak został przegnany w 1269. Wedle Dworzaczka od 1268 był księciem pskowskim. Zmarł 8 marca 1279, zapewne w Suzdalu, gdzie został pochowany w cerkwi Narodzenia Bogurodzicy. Nic nie wiadomo o jego ewentualnej żonie, dzieci nie pozostawił.
- 2 MICHAŁ ANDRIEJEWICZ. Urodził się po 1250. Książę na Gorodcu od śmierci ojca w 1264, w 1279 objął po starszym bracie Jerzym tron suzdalski, a w 1304 zajął Niżny Nowogród. W roku następnym, celem potwierdzenia praw do księstwa suzdalskiego, udał się do Ordy, gdzie pojął za żonę tatarską księżniczkę. Zmarł po lub w 1305, kiedy po raz ostatni jest wzmiankowany przez znane źródła.

Według Baumgartena przed ożenkiem z Tatarką (o czym niżej) Michał zawarł związek małżeński a jego owocem był WASYL, przez *Latopis nikonowski* wzmiankowany jako syn i dziedzic Andriejewicza. Względy chronologiczne przemawiają jednak za tym, iż ów Wasyl był w istocie bratem Michała i tak został tu przedstawiony. Niemniej skoro w chwili zaślubin w Ordzie Michał Andriejewicz liczył co najmniej 40 lat, jest bardzo prawdopodobne, iż był już wcześniej żonaty.

Żoną Michała Andriejewicza została w 1305 w Ordzie:

KSIĘŻNICZKA Tatarska (MONGOLSKA). Jej imię oraz dokładna filiacja nie są znane, była córką jednego z książąt mongolskich.

- 3 WASYL ANDRIEJEWICZ. Baumgarten przyjął za *Latopisem nikonowskim*, że był on synem księcia Michała Andriejewicza. Biorąc jednak pod uwagę znane daty narodzin wnuków Wasyla, synów Konstantego Wasylewicza, wydaje się chronologicznie niemoż-

liwe, aby ten pierwszy przyszedł na świat później niż w 1280. Jeśli Wasyl był istotnie synem Andrzeja II, urodził się między 1250/51 a początkiem 1265. Po śmierci Michała Andriejewicza (w/po 1305) został księciem na Suzdału. Zmarł w 1309.

Z małżeństwa z nieznaną bliżej kobietą miał dwóch synów:

A ALEKSANDER III WASYLEWICZ | s. 263

B KONSTANTY WASYLEWICZ. Urodził się zapewne w latach 1295–1303. Po śmierci starszego brata w 1331 (1332) został księciem suzdalskim. Po śmierci Iwana I Kality w 1340 wystąpił zbrojnie przeciw objęciu przez księcia moskiewskiego Szymona Dumnego tronu włodzimierskiego, w czym jednak nie udało mu się przeszkodzić. Otrzymał jednak od wielkiego chana Janibeka należący do zmarłego Gorodiec, a także Niżny Nowogród, dokąd w 1350 przeniósł z Suzdała stolicę swojego władztwa. Powołując się na casus starszego brata, który w latach 1328–31 zasiadał wspólnie z Kalitą na tronie włodzimierskim, od tego czasu posługiwał się tytułem wielkiego księcia suzdalsko-niżnonowogrodzkiego. Po śmierci Szymona Dumnego (1353) raz jeszcze próbował bezskutecznie przejąć rządy we Włodzimierzu nad Kłajmą. Zmarł 21 listopada 1355 i spoczął w soborze Spaso-Preobrażeńskim (Przemienienia Pańskiego) w Niżnym Nowogrodzie, zniszczonym w 1929.

Małżonki Konstantego Wasylewicza:

1. Poślubiona przypuszczalnie ok. 1320:

ANNA. Jej ojcem był wywodzący się zapewne z bizantyjskiego rodu Komnenów książę Bazyli, władca księstwa Mankup na Krymie. Zmarła przed 1335, zapewne ok. 1321, w Niżnym Nowogrodzie i została pochowana u boku męża w tamtejszym soborze Spaso-Preobrażeńskim.

2. Poślubiona w latach 1321–23:

HELENA. Jej pochodzenie nie jest znane. Wiadomo o niej jedynie, że przeżyła męża.

Z uwagi na skąpość informacji źródłowych nie jest jasne, z którego małżeństwa pochodziły poszczególne dzieci Konstantego Wasylewicza (I–VI):

- I ANDRZEJ KONSTANTYNOWICZ. Baumgarten czyni go synem pierwszej żony Konstantego Wasylewicza, wedle Dworaczka mógł pochodzić zarówno z pierwszego jak i drugiego małżeństwa księcia. Urodził się zapewne z początkiem lat 20. XIV w. Po śmierci ojca w 1355 został wielkim księciem suzdalsko-niżnonowogrodzkim, w 1357 został zatwierdzony na urzędzie przez wielkiego chana Janibeka, a w 1359 przez jego sukcesora Berdibeka. Ów po śmierci wielkiego księcia włodzimierskiego i moskiewskiego Iwana II Pięknego (ROZDZIAŁ III) zaproponował tron włodzimierski Andrzejowi, a gdy ten odmówił, przekazał jarłyk jego młodszemu bratu Dymitrowi. W 1363 Andrzej oddał rządy w wielkim księstwie suzdalsko-niżnonowogrodzkim kolejnemu bratu, Borysowi, sam zaś postrzygł się na mnicha (imię zakonne nie jest znane). Zmarł 2 czerwca 1365 w Niżnym Nowogrodzie i został pochowany u boku ojca w tamtejszym soborze Spaso-Preobrażeńskim, zniszczonym w 1929. Jest czczony jako święty rosyjskiej Cerkwi.

Małżonka Andrzeja Konstantynowicza, poślubiona ok. 1343:

ANASTAZJA (WASYLISA, WASSA) IWANOWNA (IMIĘ ZAKONNE FIODORA), córka Iwana Kijasowskiego z Tweru i jego żony Anny. Urodziła się w 1331. Po śmierci męża, z którym nie miała dzieci, wstąpiła do ufundowanego przez siebie monasteru Zachatjewskiego u stóp niżnonowogrodzkiego dietinca (kremla) (od XVIII w. część monasteru Świętokrzyskiego). Zmarła tam w aureoli świętości w 1378 i tam również spoczęła.

- II DYMISTR III KONSTANTYNOWICZ | s. 266
- III ANTONIDA KONSTANTYNOWNA. Wnosząc z daty jej zamążpójścia (1347 lub 1350) można założyć, że przyszła na świat w latach 30., najpóźniej z początkiem lat 40. XIV w. Wydano ją za ANDRZEJA FIODOROWICZA, KSIĘCIA ROSTOWSKIEGO W LATACH 1331–60 I OD 1364 (zm.

jako mnich ATANAZY 1409), syna Fiodora Wasylewicza, księcia rostowskiego, oraz jego żony Marii Fiodorownej, potomka księcia Borysa Wasylkowicza (zob. biogr. Konstantego Wsiewołodowicza); dochowali się kilku dzieci. Zmarła w 1365, a owdowiały Andrzej zawarł kolejny związek małżeński (osoba jego drugiej małżonki nie jest znana).

IV EUDOKSJA KONSTANTYNOWNA, żona MICHAŁA ALEKSANDROWICZA, WIELKIEGO KSIĘCIA TWERSKIEGO (szczegóły w biogr. Aleksandra II Michajłowicza).

V BORYS KONSTANTYNOWICZ. Urodził się przypuszczalnie ok. 1340. Po śmierci ojca w 1355 starszy brat Andrzej przekazał mu zgodnie z testamentem zmarłego część wielkiego księstwa suzdalsko-niżnonowogrodzkiego z Gorodcem. Po śmierci Andrzeja w 1365 zdołał zająć Niżny Nowogród (którym zarządzał z ramienia brata od 1363) i przybrał tytuł wielkiego księcia, lecz jeszcze w tym samym roku został zdetronizowany przez starszego brata Dymitra, po czym powrócił do Gorodca. Był w przyjaznych stosunkach z wielkim chanem Tochtamyszem i z jego poparciem przyjął po śmierci Dymitra w 1383 tytuł wielkiego księcia suzdalsko-niżnonowogrodzkiego. W 1387 postradał Niżny Nowogród na rzecz bratanka, Wasyla Dymitriewicza Kirdiapy (zob. biogr. Dymitra III Konstantynowicza), wspomagane przez oddziały moskiewskie Dymitra Dońskiego, lecz w 1390 z woli chana odzyskał księstwo. W 1393 wielki książę moskiewski Wasyl I Dymitriewicz doprowadził przy aprobachie władcy tatarskiej Ordy do detronizacji Borysa i jego uwięzienia z całą rodziną. Książę zmarł nie odzyskawszy wolności w 1393 lub 12 maja 1394 w Suzdału, gdzie spoczął w soborze Narodzenia Bogurodzicy.

Żoną Borysa Konstantynowicza została w 1354:

MARIA (AGRAFENA, AGRYPINA) OLGIERDOWNA, KSIĘŻNICZKA LITEWSKA, córka Olgerda, wielkiego księcia litew-

skiego z dynastii Giedyminowiczów, i jego pierwszej żony Marii Anny, córki Jarosława Wasylewicza, księcia witebskiego z bocznej linii Rurykowiczów. Pojmana w 1393 przez Wasyla I Dymitriewicza i osadzona pod strażą, zmarła jeszcze w tym samym roku.

Owocem mariażu było dwoje lub troje dzieci: nieznana z imienia CÓRKA, która poślubiła IWANA WSIEWOŁODOWICZA, księcia chołmskiego (zob. biogr Aleksandra II Michajłowicza) oraz synowie DANIEL i IWAN, panujący po sobie w wielkim księstwie suzdalsko-niżnonowogrodzkim. Linia ich potomków rządziła tam do wygaśnięcia w pierwszej połowie XV w.

- VI DYMISTR KONSTANTYNOWICZ. W źródłach pojawia się on z przydomkiem NOGEĆ (PAZNOKIEĆ); celem odróżnienia od starszego brata, wielkiego księcia włodzimierskiego, zwano go także MŁODSZYM. Wzmiankowany w latach 1350–75, był izgojem (księciem bez ziemi).

Być może jego żoną była nieznana bliżej MARIA. Dworzaczek podaje jedynie jej imię, natomiast Baumgarten całkowicie pomija małżonkę tegoż dynasty, jednocześnie czyniąc go możliwym protoplastą książąt Nogeć (wygasłych na początku XVII w.).

АЛЕКСАНДР I
ИЕЦІСКИ

1252-1263

Ojciec: JAROSŁAW II WSIEWOŁODOWICZ | s. 206

Matka: FIEDOSJA MŚCISŁAWOWNA | s. 208

Rodzeństwo: BIOGR. JAROSŁAWA II

Jak się obecnie przypuszcza, na świat przyszedł ok. 13 maja 1221 (wedle tradycyjnej historiografii 30 maja 1220) w Perejasławiu (Peresławiu) Zaleskim. Geneza jego słynnego przydomka – zyskanego jakoby po zwycięskiej bitwie ze Szwedami nad brzegami Newy w 1240 – także jest podważana. Ponieważ mianem „newski” są w źródłach określani również jego synowie Andrzej oraz Daniel, bardzo możliwe, że pochodzi ono w istocie od posiadanych w okolicach rzeki Newa ziem. XV-wieczna kronika ruska, jako pierwsza wiążąca przydomek Aleksandra ze wspomnianą bitwą, zwie go również MĘŻNYM. W 1236 ojciec przekazał mu tron Nowogrodu Wielkiego, skąd jednak został wygnany wkrótce po wspomnianym wyżej zwycięstwie nad Newą. Na prośby mieszkańców miasta, zagrożonych najazdem krzyżackim, w 1241 powrócił do Nowogrodu i 5 kwietnia 1242 na czele nowogrodzkich hufców pobił Krzyżaków oraz sprzymierzonych z nimi kawalerów mieczowych w bitwie na zamrażniętym jeziorze Pejpus (Czudzkim). W latach 1238–46 władał Dmitrowem, a po wstąpieniu ojca na tron włodzimierski w 1238 objął Perejasław Zaleski. Za przyjaźniony z wielkim chanem Sartakiem, w 1249 uzyskał odeń tytuł wielkiego księcia kijowskiego, a po wypędzeniu Andrzeja II Jarosławowicza w 1252 otrzymał jarłyk na wielkie księstwo włodzimierskie; tron nowogrodzki przekazał wówczas najstarszemu synowi, Wasylowi. W 1255 Nowogrodzianie po raz kolejny zbuntowali się przeciw Aleksandrowi i ofiarowali tron jego młodszemu bratu (zob. kolejny biogr.), lecz w następnym roku Aleksander zdołał odzyskać kontrolę nad miastem.

Zachorował w drodze powrotnej z Saraju, gdzie został być może otruty na rozkaz chana, i zmarł 14 listopada 1263 w Gorodcu.

Przed śmiercią postrzygł się zgodnie ze zwyczajem, przyjmując imię ALEKSEGO. Ciało wielkiego księcia przewieziono do Włodzimierza nad Kłazmą i złożono nieistniejącym już monasterze Narodzenia Bogurodzicy. W 1547 został kanonizowany przez rosyjską Cerkiew, a 30 sierpnia 1724 z rozkazu Piotra I jego relikwie przeniesiono do Sankt Petersburga, gdzie spoczęły w ławrze Aleksandronewskiej.

Małżonka (małżonki) Aleksandra I Newskiego:

(1.) Poślubiona ok. 1238 w cerkwi św. Jerzego w Torżoku:

ALEKSANDRA (PRASKOWIA?) BRIACZESŁAWOWNA

KSIĘŻNICZKA RUSKA

Była ona córką Briaczesława Wasylkowicza, księcia połockiego z bocznej linii Rurykowiczów (potomków Wsiesława Briaczesławowicza, wielkiego księcia kijowskiego, zob. ROZDZIAŁ I), i jego nieznaney żony. Urodziła się w latach 1220–25. Według Baumgartena była ona jedyną małżonką Aleksandra Newskiego i matką wszystkich jego dzieci, natomiast Dworzaczek reprezentuje pogląd, że drugą żoną wielkiego księcia (poślubioną po śmierci lub oddaleniu Aleksandry) była niejaka Wasylisa (zob. niżej). Część badaczy przypuszcza, że Wasylisa było imieniem skimniczym Briaczesławowny, przyjętym w trakcie postrzyżyn po śmierci małżonka. Pochowana została w monasterze Wniebowzięcia NMP, zwanym „monasterem kniagini”. Tak jak małżonek jest świętą rosyjskiej cerkwi Prawosławnej.

(2. Domniemana):

WASYLISA (WASSA)

Jej filiacja nie jest znana. Wedle innej hipotezy opisywana przez Karamzina Wasylisa to imię zakonne Aleksandry Briaczesławownej. Dworzaczek czyni ją matką Daniela Aleksandrowicza, protoplasty moskiewskiej linii dynastii.

Dzieci Aleksandra I Newskiego (1–5):

- 1 WASYL ALEKSANDROWICZ. Urodził się między 1239 a 1245 jako najstarszy syn Aleksandra Jarosławowicza. W 1252 ojciec osadził go na tronie nowogrodzkim, który utracił przejściowo na rzecz stryja Jarosława w 1255. W 1258, pod naporem wojsk ojca,

wysłanego przez wielkiego chana celem odebrania od Nowogrodzian dziesięciny, zbiegł do Pskowa, lecz i stamtąd został wkrótce przepędzony. Zmarł w 1271.

Ok. 1251 został zaręczony z KRYSTYNĄ HAAKONSDATTER, KSIĘŻNICZKĄ NORWESKĄ (ur. 1234, zm. 1262), córką Haakona IV Starego, króla Norwegii, lecz zrękowiny zerwano przed 6 lutego 1258, kiedy została ona zaręczona z infantem kastylijskim Filipem, bratem króla Alfonsa X (ślub zawarto w marcu tegoż roku).

- 2 DYMISTR I ALEKSANDROWICZ | s. 235
- 3 ANDRZEJ III ALEKSANDROWICZ | s. 238
- 4 DANIEL ALEKSANDROWICZ. Wedle Dworzaczka w latach 1263–72 (czyli niemal dokładnie w okresie panowania Jarosława III Jarosławowicza) był on wielkim księciem włodzimierskim. Wspomniany polski badacz podaje także, że pochodził z drugiego małżeństwa Aleksandra Newskiego, czemu jednak przeczą pozostałe opracowania z Baumgartenem na czele. Urodził się między listopadem a grudniem 1261 (we Włodzimierzu nad Kłazmą). Po śmierci ojca w 1263 przypadło mu w udziale mało wówczas znaczące księstwo moskiewskie – zgodnie z testamentem zmarłego opiekunem dwuletniego Daniela został jego stryj, Jarosław Jarosławowicz, odtąd z woli chana wielki książę włodzimierski. Samodzielne rządy w swoim władztwie objął Daniel w końcu lat 70. XIII w. Po śmierci bratanka, księcia Iwana Dymitriewicza (1302), zajął Perejasław (Peresław) Zaleski; w latach 1300–03 wszedł ponadto w posiadanie podmoskiewskiej Kołomny oraz Możajska. Zmarł 5 marca 1303 w moskiewskim dietincu (kremlu), przyjmując zapewne na łożu śmierci tonsurę. Spoczął w ufundowanym przez siebie monasterze Daniłowskim (względnie w moskiewskim soborze Archangielskim). Od 1652 jest świętym rosyjskiej Cerkwi prawosławnej.

Żoną Daniela Aleksandrowicza została zapewne ok. 1280:

AGRYPINA (MARIA?) (LWOWNA?, ALEKSANDROWNA?), KSIĘŻNICZKA RUSKA. A.A. Gorski przypuszcza, że należała do grona dzieci Lwa Danielewicza z linii halickiej (zob. ROZDZIAŁ I, biogr. Rościsława I Mściśławowicza), pogląd ten kwestionuje jednak Dąbrowski. P.V. Dołogrukov przydaje jej otczestwo Aleksandrowna.

Dzieci Daniela Aleksandrowicza (A–L):

MONOMACHOWICZE, LINIA MOSKIEWSKA

- A JERZY III DANIELEWICZ | s. 247
- B MICHAŁ DANIELEWICZ. Wzmiankowany w aktach synodalnych soboru rostowskiego (A.A. Gorski).
- C ALEKSANDER DANIELEWICZ. W wyniku konfliktu ze starszym bratem Jerzym, w 1306 lub 1307 wraz z Borysem Danielewiczem zbiegł do Tweru, gdzie zmarł w 1308.
- D BORYS DANIELEWICZ. W 1304 starszy brat Jerzy osadził go na tronie w podmoskiewskiej Kostromie, jednak po zdobyciu wielkoksiążęcej mitry włodzimierskiej przez Michała Jarosławowicza w 1305 został przez niego pojmany i osadzony w Twerze. Zwolniony jeszcze w tym samym roku, powrócił do księstwa moskiewskiego. W efekcie konfliktu ze starszym bratem Jerzym Danielewiczem w 1306 lub 1307 wraz z Aleksandrem Danielewiczem przeniósł się do Tweru. Po śmierci bezdzietnego księcia Michała Andriejewicza (zob. biogr. Andrzeja II Jarosławowicza), nie czekając na decyzję wielkiego chana, Jerzy Danielewicz przekazał mu we władanie Gorodiec. Borys zmarł 30 maja 1320 i spoczął w cerkwi Bogurodzicy we Włodzimierzu nad Kłazmą.
 Nic nie wiadomo o żonie i dzieciach tego dynasty, jednak zakładając, że przyszedł na świat w latach 80. XIII w. i liczył w chwili śmierci przynajmniej 30 lat, wstąpił zapewne w związki małżeńskie.
- E ATANAZY DANIELEWICZ. W 1314 jego starszy brat Jerzy Danielewicz osadził go na tronie Nowogrodu, skąd został usunięty w roku następnym przez wielkiego księcia włodzimierskiego Michała Jarosławowicza i uwięziony w Twerze. Odzyskał wolność po śmierci Michała w Ordzie (1318), po czym został przez starszego brata, zatwierdzonego przez chana nowego wielkiego księcia, zainstalowany ponownie w Nowogrodzie Wielkim. Zmarł w 1322, przyjmując na łożu śmierci tonsurę (imię zakonne księcia nie jest znane). Został pochowany w cerkwi Zbawiciela w Gorodcu.

Żoną Atanazego była nieznana bliżej ANNA. Nic nie wiadomo o dzieciach tej pary.

- F IWAN I KALITA. Książę moskiewski, następnie wielki książę włodzimierski. Protoplasta wielkich książąt moskiewskich i carów rosyjskich | ROZDZIAŁ III
 - G SZYMON (SEMEN) DANIELEWICZ. Wzmiankowany tylko przez późne genealogie.
 - H ANDRZEJ DANIELEWICZ. Wzmiankowany jedynie w późnych genealogiach.
 - I WASYL DANIELEWICZ. Wzmiankowany w aktach synodalnych soboru rostowskiego.
 - J DANIEL DANIELEWICZ. Wzmiankowany w aktach synodalnych soboru rostowskiego.
 - K FIODORA DANIELEWNA. Jej mężem został potomek linii Jarosławowiczów riazańsko-muromskich (zob. ROZDZIAŁ I, biogr. Światosława II Jarosławowicza), JAROSŁAW ROMANOWICZ, KSIĄŻĘ PROŃSKI, OD 1294 WIELKI KSIĄŻĘ RIAZAŃSKI (zm. 1299), syn Romana Olegowicza, wielkiego księcia riazańskiego. Miała z nim dwu synów, których zstępni panowali w Riazaniu do połowy XVI w. Data jej śmierci nie jest znana.
 - L ANNA DANIELEWNA. Wzmiankowana w testamencie Szymona Dumnego, zmarła w nieokreślonym czasie przed 1353.
- 5 EUDOKSJA ALEKSANDROWNA. Pochowana u boku matki w „mönasterze kniagini”. Wcześniej uważano ją za żonę KONSTANTEGO ROŚCISŁAWOWICZA, WIELKIEGO KSIĘCIA SMOLEŃSKIEGO (domniemanego syna Rościsława Mściśławowicza, zob. ROZDZIAŁ I, biogr. Rościsława I Mściśławowicza), który jednak okazuje się bytem historiograficznym.

**ԱԴԹՏԷԼԱՐԻ Ի
ԱԴԹՏԷԼԱՐԻՉԻՐՈՅ**

1264-1271(72)

Ojciec: JAROSŁAW II WSIEWOŁODOWICZ | s. 206

Matka: FIEDOSJA MŚCISŁAWOWNA | s. 208

Rodzeństwo: BIOGR. JAROSŁAWA II

Pierwszy znany źródłom Rurykowicz, który imię książęce otrzymał po żyjącym ojcu. Urodził się przypuszczalnie w 1230. Jak się uważa, jego imieniem chrzestnym był ATANAZY. W 1246 lub 1247 jego stryj, wielki książę włodzimierski Światosław Gabriel Wsiewołodowicz, ustanowił go księciem na Twerze. W 1252 wspólnie ze starszym bratem Andrzejem zajął Perejasław (Peresław) Zaleski, należący do najstarszego z rodzeństwa Aleksandra Jarosławowicza (Newskiego), który jednak w tym samym roku wraz z oddziałami tatarskimi odbił miasto. W 1253 lub 1254 zasiadł na tronie pskowskim, a w 1255 został przez możnych nowogrodzkich wyniesiony na tron w opozycji do Aleksandra, lecz w roku następnym postradał Nowogród Wielki na rzecz starszego brata. Po śmierci Aleksandra Newskiego jesienią 1263 wraz z Andrzejem Jarosławowiczem udał się do Saraju, gdzie z początkiem 1264 uzyskał jarłyk na wielkie księstwo włodzimierskie; odtąd tytułował się również wielkim księciem twerskim. W kolejnym roku bojarzy nowogrodzcy ponownie ofiarowali mu tron, wygnawszy uprzednio z Nowogrodu syna Newskiego, Dymitra Aleksandrowicza. Po przegranej bitwie pod Starą Russą (1270) Jarosław ostatecznie utracił Nowogród Wielki na rzecz Dymitra.

W 1271 wraz z bratankami Wasylem i Dymitrem wyprawił się do Złotej Ordy. Został tam zapewne otruty, skoro jak wielu ruskich książąt, w tym jego starszy brat, zmarł w drodze powrotnej z Saraju 9 lub 16 września 1271 (wedle innych danych rok później). Przed śmiercią postrzygł się na mnicha, przyjmując imię ATANAZEGO, najprawdopodobniej własne imię chrzestne. Pochowany został w soborze św. Kosmy i Damiana w Twerze.

Małżonki Jarosława III Jarosławowicza:

1. Poślubiona przypuszczalnie między ok. 1245 a 1252:

(NATALIA?)

Jej filiacja nie jest znana Zginęła z rąk Tatarów w 1252 w Perejaśławiu (Peresławiu) Zaleskim, podczas walk o tenże gród, toczonych przez jej męża oraz szwagra Aleksandra.

2. Poślubiona w 1263:

KSENIA JURIEWNA

Była ona córką Jerzego Michajłowicza, bojara z Wielkiego Nowogrodu. Po raz ostatni jest wzmiankowana pod 1286. Zmarła po tej dacie, być może w 1313.

Potomstwo Jarosława III Jarosławowicza:

MONOMACHOWICZE, LINIA TWERSKA

Synowie z pierwszego małżeństwa (1–2):

- 1 ŚWIATOSŁAW JAROSŁAWOWICZ. Przyszedł na świat zapewne na przełomie lat 40. i 50. XIII w. (przed 1252). Książę pskowski od 1266 (według *Europäische Stammtafeln* w latach 1264–66), po śmierci ojca w 1271 lub 1272 został wielkim księciem twerskim. Latopisy wzmiankują go po raz ostatni po 1282, zmarł zatem po tym roku, a zapewne przed 1285.

Uważa się, że jego nieznana małżonka zmarła po 1328. Nie są znane dzieci z tego mariażu.

- 2 MICHAŁ JAROSŁAWOWICZ. Celem odróżnienia od przyrodniego brata (późniejszego wielkiego księcia włodzimierskiego) zwany był Starszym. Jako syn z pierwszego małżeństwa ojca musiałby urodzić się przed 1252; po raz pierwszy wzmiankowany jest przez źródła w 1268. Zmarł krótko po ojcu, w końcu 1271 lub z początkiem następnego roku. Wedle Vojtovyča był wówczas dzieckiem, co przesunął datę jego narodzin na przełom lat 50. i 60. XIII w. i tym samym czyni synem drugiej żony Jarosława Jarosławowicza.

Dzieci z drugiego małżeństwa (1–4):

- 1 CÓRKA (KSENIA?) JAROSŁAWOWNA. Z daty jej zaślubin można wnosić, że przyszła na świat w latach ok. 1265–70. Jej mężem

został między 1282 a 1283 JERZY LWOWICZ, KSIĄŻĘ HALICKO-WOŁYŃSKI OD 1301, KRÓL HALICKI („KRÓL RUSI”) OD 1305 (ur. 1247–54, zapewne 23.04.1254, zm. 21 (23 lub 24).04.1308), syn Lwa Danilewicza, księcia halicko-wołyńskiego z halickiej linii dynastii (zob. ROZDZIAŁ I, biogr. Mściśława II Izjasławowicza Chrobrego), i poślubionej mu Konstancji, córki Béli IV, króla Węgier. Owocem mariażu był zmarły w dzieciństwie syn. Zmarła ok. 1286, a owdowiały Jerzy ożenił się z Eufemią, księżniczką kujawską, która urodziła mu co najmniej czworo dzieci.

- 2 CÓRKA (ZOFIA?) JAROSŁAWOWNA. Jej imię podaje jedynie Baumgarten. W 1291 została mniszką. Dalsze jej losy nie są znane.
- 3 ? DANIEL JAROSŁAWOWICZ. Pomijany w większości opracowań.
- 4 MICHAŁ II JAROSŁAWOWICZ ŚWIĘTY | s. 241

ՎԾԿԼ
ԼԴԳՏԼԱՐԹՈՐԻԵԶ
ԿԻՎՏԶՈՒԴ

—❧—
1271(72)-1276(77)

Ojciec: JAROSŁAW II WSIEWOŁODOWICZ | s. 206

Matka: FIEDOSJA MŚCISŁAWOWNA | s. 208

Rodzeństwo: BIOGR. JAROSŁAWA II

Urodził się w 1241. Geneza jego przydomka, nawiązującego zapewne do dzieży, nie jest znana. W 1247 jego stryj, wielki książę Światosław Gabriel Wsiewołodowicz, osadził go w Kostromie – grodzie przy ujściu do Wołgi rzeki o tej samej nazwie. Po nagłej śmierci Jarosława III Jarosławowicza w 1271 lub 1272 mongolski chan przekazał mu jarłyk i wyznaczył wielkim księciem włodzimierskim. W roku następnym z pomocą tatarską Wasyl wypędził z Nowogrodu Wielkiego swojego bratanka Dymitra Aleksandrowicza (zob. kolejny biogr.).

Zmarł w 1276 lub 1277 i spoczął w cerkwi św. Fiodora przy soborze Uspieńskim w Kostromie.

Małżonka Wasyla Jarosławowicza, poślubiona w 1266 w Kostromie, nie jest znana.

Być może dochowali się:

- 1–2 DWOJGA DZIECI. Są one pominięte w większości opracowań (także przez dzieło Baumgartena). Ich losy nie są znane.

ДЧИИТ I
АЛЕКСАНДРОВИЧ

1276(77)-1282

1283-1293

Ojciec: ALEKSANDER I NEWSKI | s. 223

Matka: ALEKSANDRA (PRASKOWIA?) BRIACZESŁAWOWNA | s. 225

Rodzeństwo: BIOGR. ALEKSANDRA I

Urodził się ok. 1250. W 1253 ojciec osadził go na tronie Perejasławia (Peresławia) Zaleskiego, a w 1259 ustanowił księciem nowogrodzkim. Rok po śmierci Aleksandra Newskiego Nowogrodzianie wypędzili Dymitra i powołali na swój tron Jarosława III Jarosławowicza (zob.). W 1270 Dymitr pokonał stryja pod Starą Russą i pozbawił go władzy w Nowogrodzie. W 1273 kolejny stryj Dymitra, Wasyl Jarosławowicz Kwasznia (poprzedni biogr.), ponownie usunął bratanka z nowogrodzkiego tronu. Po jego śmierci w 1276 lub 1277 młody Aleksandrowicz został wyznaczony wielkim księciem włodzimierskim, a w maju kolejnego roku odzyskał władzę w Nowogrodzie. W 1282 młodszy brat Dymitra, książę Andrzej Aleksandrowicz (kolejny biogr.), z poparciem tatarskiej Ordy zdobył Włodzimierz nad Kłazmą oraz Nowogród, jednakże w 1283 Dymitr wypędził brata ze stolicy, a rok później również i z Nowogrodu. W 1293 został pozbawiony władzy we Włodzimierzu przez Andrzeja Aleksandrowicza, który otrzymał jarłyk od nowego tatarskiego wielkiego chana, Tochty.

Zmarł w 1294 w Wołoku nad Łamą (obecnie Wołokołamsk), przyjmując na łożu śmierci mnisią tonsurę. Pochowano go w soborze Spaskim (Zbawiciela) w Peresławiu Zaleskim.

Z małżeństwa z nieznaną kobietą dochował się kilkorga dzieci
(1–5):

- 1 IWAN DYMITRIEWICZ. Zwany Cichym, urodził się zapewne ok. 1268 lub 1276 (przed 1280). W 1293 otrzymał od ojca księstwo kostromskie, które jednak utracił na rzecz stryja, wielkiego księcia Andrzeja III Aleksandrowicza, już w roku następnym. W tym samym czasie został po ojcu księciem na Perejasławiu

(Peresławiu) Zaleskim i wysunął roszczenia do tronu wielkoksiążęcego. Doprowadziło to do otwartej wojny z Andrzejem, który dwukrotnie (w 1296 i 1298) próbował zająć Peresław. Zmarł bezpotomnie (15 maja) 1302.

Żoną Iwana Dymitriewicza została w latach 1292–96:

KSIEŻNICZKA RUSKA (IMIĘ NIEZNANE), córka Dymitra Borysowicza, księcia rostowskiego i ulickiego (zob. biogr. Konstantego Wsiewołodowicza). Nie zachowały się żadne daty.

- 2 ALEKSANDER DYMITRIEWICZ. Zmarł w 1292 „pomiędzy Tatarami” czyli w Ordzie.
- 3 IWAN DYMITRIEWICZ. Celem odróżnienia od starszego brata i imiennika zwany był MNIEJSZYM. Urodził się w 1290 i zmarł w tym samym jeszcze roku.
- 4 CÓRKA LUB CÓRKI (IMIONA NIEZNANE). Pod rokiem 1282 *Kronika nowogrodzka* wzmiankuje bezimiennie dwie córki Dymitra I Aleksandrowicza, które zostały wzięte jako zakładniczki do Nowogrodu Wielkiego po zdobyciu przez Andrzeja III Aleksandrowicza pobliskiej twierdzy Koporja. Być może jedna z nich to Maria Dymitriewna (zob. poniżej).
- 5 MARIA DYMITRIEWNA. Poślubiła (jeśli była jedną z córek, o których mowa wyżej, stało się to po 1282) DOWMONTA, KSIĘCIA LI-TEWSKIEGO. Jego pochodzenie nie jest znane, mógł być krewnym wielkiego księcia litewskiego Mendoga. Brał być może udział w zabójstwie Mendoga, po czym w 1265 zbiegł na Ruś, gdzie przyjął chrzest prawosławny i imię TIMOFIEJA (TYMOTEUSZA), a poślubiwszy Marię Dymitriewną otrzymał księstwo pskowskie. Być może owocem ich mariażu był syn imieniem Dawid (Dawidko), książę pskowski oraz starosta grodzieński (zabity 1326), małżonek nieznanej z imienia córki Giedymina, wielkiego księcia litewskiego.

**ДПӨГЗЕЛ III
АЛЕКСДПӨГӨЦШӨЗ**

1282-1283

1293-1304

Ojciec: ALEKSANDER I NEWSKI | s. 223

Matka: ALEKSANDRA (PRASKOWIA?) BRIACZESŁAWOWNA | s. 225

Rodzeństwo: BIOGR. ALEKSANDRA I

Urodził się zapewne ok. 1255. Ok. 1263 zgodnie z wolą ojca objął Gorodiec, a po śmierci stryja, Wasyla Jarosławowicza Kwaszni, w 1276 lub 1277 został księciem na Kostromie. W 1281 przy wsparciu tatarskim wygnał starszego brata Dymitra (poprzedni biogr.) ze stołecznego Włodzimierza oraz z Nowogrodu, jednak w dwa lata później starszy Aleksandrowicz powrócił do władzy, zmuszając Andrzeja do powrotu do Gorodca. W 1293 Andrzej uzyskał od wielkiego chana Tochty jarłyk na tron włodzimierski i przy wsparciu wojsk tatarskich ponownie pozbawił Dymitra mitry wielkiego księcia oraz Nowogrodu.

Zmarł 27 lipca 1304 i znalazł spoczynek w cerkwi Archangielskiej (Archanioła Michała) w Gorodcu. W szranki o tron włodzimierski stanęło wówczas dwóch wnuków Aleksandra Newskiego: Jerzy Danielewicz peresławski oraz Michał Jarosławowicz twerski; wielki chan Tochta wyznaczył na to stanowisko drugiego z nich.

Małżonka Andrzeja III Aleksandrowicza:

Poślubiona w 1294:

WASYLISA DYMITRIEWNIA

KSIĘŻNICZKA RUSKA

Była córką Dymitra Borysowicza, księcia rostowskiego i uglickiego, prawnuka wielkiego księcia włodzimierskiego Konstantego Wsiewołodowicza (zob. w jego biogr.). Podobnie jak w przypadku większości małżonek książąt ruskich, źródła nie przekazały żadnych dat z jej życia, lecz z daty zamążpójścia i narodzin jej jedyne go znanego dziecka można wnosić, że przyszła na świat z końcem lat 70. lub z początkiem lat 80. XIII w.

Synowie Andrzeja III Aleksandrowicza (1–3):

- 1 JERZY ANDRIEJEWICZ. Urodził się w 1295, a zmarł w 1297.
- 2 BORYS ANDRIEJEWICZ. Urodził się w 1297 (wedle innych danych był młodszy od Jerzego). W 1299 ojciec wprowadził go na tron nowogrodzki, a ok. 1303 przekazał Kostromę, gdzie młody Borys zmarł już 25 lutego 1303.
- 3 ? MICHAŁ ANDRIEJEWICZ. Zmarł jakoby w 1311.

**ПИСЬМА
ДГОСЛАВЦЕВ
СЦЕЧУ**

1305-1318

Ojciec: JAROSŁAW III JAROSŁAWOWICZ | s. 229

Matka: KSENIA JURIEWNA | s. 231

Rodzeństwo: BIOGR. JAROSŁAWA III

Urodził się jako pogrobowiec po 9 lub 16 września 1271 lub 1272. Celem odróżnienia od starszego przyrodniego brata i imiennika zwany był MŁODSZYM. Ok. 1285 objął po zmarłym bezpotomnie starszym bracie Światosławie wielkie księstwo twerskie. Po śmierci Andrzeja III Aleksandrowicza w 1304 – powołując się na stare rodowe prawo ruskie – wysunął swoją kandydaturę do wielkksiążęcego tronu włodzimierskiego przeciw osobie Jerzego Danielewicza, bratanka zmarłego. Obaj pretendenci wyprawili się do tatarskiej Ordy, gdzie w 1305 jarłyk od wielkiego chana otrzymał Michał. W 1312 podporządkował sobie również Nowogród, a rok później, udał się po śmierci Tochty do Saraju by zgodnie z tradycją złożyć hołd nowemu wielkiemu chanowi, Uzbekowi. Korzystając z nieobecności wielkiego księcia Jerzy Danielewicz zajął Nowogród, jednak w 1316 Michał powrócił z Ordy i wspomagany przez Tatarów odbił księstwo. W roku następnym z kolei Jerzy wyjechał na dwór Uzbeka, gdzie pojął za żonę siostrę wielkiego chana i otrzymał od niego jarłyk na wielkie księstwo włodzimierskie. 22 grudnia 1318 opodał wsi Bortenewo pod Twerem Michał Jarosławowicz zwyciężył armię oponenta i wziął do niewoli jego małżonkę – siostrę chana. Gdy wkrótce potem księżna nieoczekiwanie zmarła, Jerzy Danielewicz oskarżył kuzyna przed władcą Ordy o jej otrucie. Michała zawiezowano wówczas przed oblicze Uzbeka do Saraju.

Po kilku tygodniach tortur, 22 listopada 1318 Michał został na rozkaz chana stracony przez stratowanie końmi. Ciało wielkiego księcia złożono w moskiewskim dietincu (kremlu) i dopiero w 1320, po zawarciu pokoju między synem Michała Aleksandrem a Jerzym

Danielewiczem, szczątki wielkiego księcia przewieziono do Tweru, gdzie spoczęły w ufundowanym przez niego soborze Spaso-Preobrażeńskim (zwanym cerkwią Spasa), zniszczonym w czasach sowieckich. Otoczony niebawem na Rusi powszechnym kultem, w 1549 został kanonizowany przez rosyjską Cerkiew.

Małżonka Michała Jarosławowicza:

Poślubiona 8 listopada 1294 w soborze Spaso-Preobrażeńskim (cerkwi Spasa) w Twerze:

ANNA DYMITRIEWNA (ŚW. ANNA KASZYŃSKA)

KSIEŻNICZKA RUSKA

Była córką Dymitra Borysowicza, księcia rostowskiego i uglichiego (zob. w biogr. Konstantego Wsiewołodowicza). Urodziła się zapewne ok. 1280. Po śmierci męża (1318) przywdziała w Twerze szaty zakonne pod imieniem ZOFII. W 1367 przeniosła się do monasteru Uspeńskiego w Kaszynie, stanowiącym domenę jej najmłodszego syna. Zmarła 2 października 1368 i spoczęła w soborze Błogosławionej Marii Panny w Kaszynie. W 1649 została wyniesiona na ołtarze, jednak już w 1677 miał miejsce proces dekanonizacyjny i aż do początku XX w. kult Anny był w Rosji zakazany. Dopiero w 1909 rosyjska Cerkiew ponownie uznała jej świętość.

Dzieci Michała Jarosławowicza (1–5):

- 1 DYMISTR II GROŻNOKI | s. 250
- 2 FIODORA MICHAJŁOWNA. Urodziła się ona 11 października 1300 i zapewne umarła wcześniej. Według tablic Dworzaczka zmarła w latach 1299–1300.
- 3 ALEKSANDER II MICHAJŁOWICZ | s. 253
- 4 KONSTANTY MICHAJŁOWICZ. Urodził się ok. 1304 (wedle innych danych w 1306). W 1327 uzyskał od chana jarłyk na wielkie księstwo twerskie, skąd wygnał starszego brata, Aleksandra. W 1338 (1337?) Aleksander Michajłowicz odzyskał względy chana i przejął władzę w Twerze, rychło jednak ponownie wypadł z łask i w 1339 został zgładzony z woli Uzbeka, który po raz kolejny wyznaczył Konstantego księciem twerskim. Poróżniony z synem Aleksandra, księciem chołmskim Wsiewołodem

Aleksandrowiczem (zob. biogr. Aleksandra II Michajłowicza), w 1345 lub 1346 Konstanty udał się wraz z bratankiem do Saraju, celem rozśądzenia sporu przez chana. W Ordzie jednak niespodziewanie zaniemógł (przypuszczalnie podano mu truciznę) i po krótkiej chorobie zmarł.

Małżonki Konstantego Michajłowicza:

1. Poślubiona w 1320:

ZOFIA JURIEWNA, KSIĘŻNICZKA RUSKA, córka Jerzego III Danielewicza, wielkiego księcia włodzimierskiego i księcia moskiewskiego (zob.). Urodzona w latach 1297–1317, zmarła w 1345.

2. Poślubiona po 1345:

EUDOKSJA nieznanej filiacji.

Synowie Konstantego Michajłowicza (A–B):

A SZYMON (SEMEN) KONSTANTYNOWICZ. Według Baumgartena był on młodszym synem Konstantego z drugiego małżeństwa, czemu jednak przeczy Vojtovyč, czyniący go potomkiem Michajłowicza i księżniczki moskiewskiej. Od śmierci ojca w 1345 lub 1346 wraz z bratem Jeremim władał wydzielonym z wielkiego księstwa twerskiego księstwem dorogobuskim (nie należy mylić go z księstwem dorohobuskim na Wołyniu); zgodnie z dokonany przez braci podziałem przypadła mu dzielnica z głównym ośrodkiem w Wiertiazinie (obecnie wieś Gorodnia). Zmarł w 1364 lub 1365 podczas epidemii dżumy, zapisując swoją dzielnicę bratu stryjcznemu, Michałowi Aleksandrowiczowi, księciu mikulińskiemu i późniejszemu wielkiemu księciu twerskiemu (zob. biogr. Aleksandra II Michajłowicza), co doprowadziło do długoletniej wojny między książętami z linii twerskiej.

O małżonce Szymona Konstantynowicza wiadomo tylko, że go przeżyła. Dzieci nie mieli.

B JEREMI (JAREMA) KONSTANTYNOWICZ. Baumgarten czyni zeń starszego syna Konstantego, pochodzącego z pierwszego małżeństwa ojca. Od śmierci ojca w 1345 (1346) władał częścią księstwa dorogobuskiego, zaś po bezpotomnej śmierci brata w 1364 (1365) toczył wspólnie ze stryjem Wasylem Mi-

chajłowiczem zaciekle walki o należącą do zmarłego dzielnicę wiertiazińską ze swoim kuzynem, księciem Michałem Aleksandrowiczem mikulińskim, późniejszym wielkim księciem twerskim (zob. biogr. Aleksandra II Michajłowicza). Ostatecznie z pomocą wielkiego księcia moskiewskiego Dymitra Dońskiego Jeremiemu udało się wejść w posiadanie spornej dzielnicy. Zmarł w 1372 lub 1373.

Żoną Jeremiasza Konstantynowicza została nieznana bliżej ANASTAZJA. Jesienią 1367 w Twerze została ona uwięziona przez zwaśnionego z jej mężem księcia Michała Aleksandrowicza mikulińskiego, odzyskała jednak wolność w następnym roku. Zmarła w 1407.

Owocem ich małżeństwa było dwóch znanych źródłom synów, których zstępni władali księstwem dorogobuskim do drugiej połowy XV w. Wywiodły się od nich książęce rody Dorogobuskich i Czerniatyńskich, oba wygasłe w XVI w.

- 5 WASYL MICHAJŁOWICZ. Urodzony ok. 1304, po śmierci w Ordzie starszego brata Aleksandra w 1339 został księciem na Kaszynie. Przyznanie w 1346 przez wielkiego chana tronu twerskiego po śmierci Konstantego Michajłowicza (zob. poprzednia s.) synowi zmarłego Wsiewołodowi z pominięciem Wasyla poskutkowało wybuchem wojny między nimi. Dzięki mediacji biskupa twerskiego Fiodora w 1349 Wsiewołod zgodził się odstąpić stryjowi wielkooksiążęcy stolec w Twerze. Od 1364 (1365, sprzymierzony z kolejnym synowcem, Jeremim Konstantynowiczem, toczył walki z bratem Wsiewołoda, księciem mikulińskim Michałem Aleksandrowiczem. W październiku 1367 postradał na jego rzecz stolec twerski (zob. biogr. Aleksandra II Michajłowicza). Zmarł latem 1368 w Kaszynie.

Żoną Wasyla Michajłowicza została w 1329:

HELENA IWANOWNA, KSIĘŻNICZKA RUSKA, córka Iwana Aleksandrowicza, księcia smoleńskiego z bocznej linii dynastii, wywodzącej się od wielkiego księcia kijowskiego Rościsława I Mściśławowicza (zob. ROZDZIAŁ I). W październiku 1367 została ona pojmana w Twerze przez zwaśnionego z jej mężem Michała

Aleksandrowicza, w 1368 odzyskała jednak wolność. Jej dalsze losy nie są znane.

Synowie (A–B):

- A WASYL WASYLEWICZ. Urodził się ok. 1330, być może w Kaszynie. Możliwe, że po objęciu przez ojca tronu twerskiego w 1348 otrzymał od niego księstwo kaszyńskie. *Latopis nikonowski* notuje jego śmierć pod 1362, miała ona miejsce najprawdopodobniej w Kaszynie. Źródła milczą na temat matrymonialnej sfery życia księcia.
- B MICHAŁ WASYLEWICZ. Urodził się on w 1331. Wspierał ojca w walkach z Michałem Aleksandrowiczem, księciem mikułińskim, od 1367 wielkim księciem twerskim. Po śmierci Wasyla Michajłowicza w 1368 objął tron kaszyński (być może władał tam już od śmierci starszego brata). W 1371, podczas jego bytności w Moskwie, Kaszyn został zajęty przez wojska twerskie, lecz wkrótce przy wsparciu Dymitra Dońskiego odzyskał swoje władztwo. Zmarł w 1373, przypuszczalnie w Kaszynie.

Żoną Michała Wasylewicza została w 1349:

WASYLISA SEMENOWNA, KSIĘŻNICZKA RUSKA, córka Szymona Dumnego, wielkiego księcia moskiewskiego i włodzimierskiego (zob. ROZDZIAŁ III). Urodziła się zapewne w latach 1335–40, a zmarła 20 kwietnia 1369 w Kaszynie.

Ich jedyny syn WASYL MICHAJŁOWICZ (II) odziedziczył po ojcu księstwo kaszyńskie. Żonaty z nieznaną bliżej HELENĄ, zmarł bezpotomnie 6 maja 1382, po czym Kaszyn powrócił pod władzę wielkiego księcia twerskiego.

**ԵՐԶԿ Յ
ՈՍԽԵԼԻՍԵՅ**

1318-1322

Ojciec: DANIEL ALEKSANDROWICZ | BIOGR. ALEKSANDRA I
NEWSKIEGO, s. 226

Matka: AGRYPINA | BIOGR. ALEKSANDRA I NEWSKIEGO

Rodzeństwo: BIOGR. ALEKSANDRA I NEWSKIEGO

Zwany RUDYM (CZERWONYM), urodził się w 1281. W 1303 odziedziczył po ojcu Moskwę i Perejasław (Peresław) Zaleski. Po śmierci stryja, Andrzeja III Aleksandrowicza (1304), wysunął roszczenia do wielkoksiążęcego tronu włodzimierskiego, jarłyk przypadł jednak Michałowi Jarosławowiczowi z Tweru (poprzedni biogr.). W 1317 wyprawił się do Saraju, pojął za żonę siostrę wielkiego chana Uzbeka i uzyskał od niego wysoki tytuł gurchana. Na wieść o śmierci żony w twerskim lochu (1318) oskarżył Michała przed chanem o jej otrucie, co poskutkowało zawezwaniem Jarosławowicza do Ordy i jego straceniem z rozkazu Uzbeka. Wielki chan przekazał następnie wielkoksiążęcy jarłyk Jerzemu, dopomógł mu także opanować Nowogród Wielki, gdzie osadzono młodszego brata Danielewicza, Atanazego. W 1321 Jerzy odebrał hołd od syna zamordowanego Michała, Dymitra (kolejny biogr.), lecz zamiast przekazać chanowi otrzymaną wówczas daninę (wychod), wprowadził ją do obiegu w Nowogrodzie. Dowiedziawszy się o tym od księcia twerskiego, wielki chan oddał jarłyk na tron włodzimierski Dymitrowi.

Celem odzyskania przychylności Uzbeka, późnym latem 1325 Jerzy po raz kolejny udał się do Saraju, gdzie jednak 21 września został zamordowany przez Dymitra w odwecie za śmierć jego ojca. Ciało wielkiego księcia przewieziono do Moskwy, gdzie spoczęło w ufundowanym przez jego młodszego brata Iwana I Kalitę soborze Uspińskim (grobowiec nie zachował się do dziś).

Małżonki Jerzego III Danielewicza:

1. Poślubiona w 1297:

KSIEŻNICZKA RUSKA (IMIĘ NIEZNANE)

Uważa się, że była córką Konstantego Borysowicza, księcia rostowskiego i uglickiego, syna Borysa Wasylkowicza (zob. biogr. Konstantego Wsiewołodowicza). Urodziła się zapewne w latach 1280–85, a zmarła przed 1317, kiedy Jerzy ożenił się z księżniczką tatarską, względnie została w owym czasie oddalona.

2. Poślubiona w 1317 w Saraju:

KONCZAKA (PO OCHRZCZENIU AGAFIA LUB ANNA)

KSIEŻNICZKA Tatarska

Była ona córką Torgul-ołgana (Toghrilcha, Tughrilja), księcia tatarskiego (mongolskiego), i jednej z jego konkubin, siostrą wielkiego chana Uzbeka. Po ślubie przyjęła chrzest w obrządku prawosławnym oraz imię Agafii (wedle innych przekazów Anny). W 1318 pod Bortenewem dostała się do niewoli głównego przeciwnika męża, Michała Jarosławowicza twerskiego. Zmarła jeszcze w tym samym roku w tajemniczych okolicznościach, wkrótce po przewiezieniu do Tweru. Po zawarciu przez jej męża tymczasowego pokoju z synem Michała, Aleksandrem, w 1320 ciało księżnej przewieziono do Moskwy, gdzie spoczęło (w monasterze Daniłowskim?).

Córka Jerzego III Danielewicza z pierwszego małżeństwa:

ZOFIA JURIEWNA, żona Konstantego Michajłowicza, wielkiego księcia twerskiego (zob. biogr. Michała II Jarosławowicza Świętego).

**ԾՊԻՒՏ Ի
ԶԹՂԱԹԹԿԻ**

1322-1326

Ojciec: MICHAŁ II JAROSŁAWOWICZ ŚWIĘTY | s. 241
Matka: ANNA DYMITRIEWNIA (ŚW. ANNA KASZYŃSKA) | s. 243
Rodzeństwo: BIOGR. MICHAŁA II JAROSŁAWOWICZA

Urodził się 15 października (wedle Vojtovyča 15 września) 1299 w twerskim dietincu (kremlu). W 1319 objął po zamordowanym ojcu rządy w Twerze. W 1321 uznał Jerzego III Danielewicza moskiewskiego, głównego winowajcę śmierci ojca (zob. poprzedni biogr.), wielkim księciem włodzimierskim. Gdy jednak ten nie przekazał tatarskiemu chanowi uzyskanej od Dymitra daniny, książę twerski udał się na skargę do Ordy i w 1322 otrzymał od jej władcy Uzbeka jarłyk na tron wielkoksiążęcy we Włodzimierzu. W 1325 obaj przeciwnicy spotkali się na dworze wielkiego chana w Saraju i w przeddzień rocznicy ojcowskiej egzekucji Dymitr zasztytował Jerzego; czynowi temu zawdzięcza swój pośmiertny przydomek.

Wściekły na tą samowolę Uzbek aresztował Dymitra; po długich wahaniach, pod naciskiem posłów moskiewskich, nakazał jego stracenie, co wykonano 15 września 1326 poprzez zatratowanie księcia końmi. Ciało przewieziono do Tweru i złożono uroczystie w soborze Spaso-Preobrażeńskim (cerkwi Spasa).

Małżonka Dymitra II Groźnookiego:

Poślubiona zimą 1319/20:

MARIA GIEDYMINOWNA

KSIĘŻNICZKA LITEWSKA

Była ona córką Giedymina, wielkiego księcia litewskiego, i jego żony Jewny (Ewy) Iwanownej, siostrą Olgierda, wielkiego księcia litewskiego, męża księżniczki twerskiej Juliany (zob. biogr. Aleksandra II Michajłowicza), a także Aldony-Anny, pierwszej żony króla polskiego Kazimierza III Wielkiego. Urodziła się ok. 1305.

Po śmierci męża wstąpiła do monasteru w Twerze, gdzie zmarła w 1348 i gdzie także spoczęła (wedle innych przekazów księżna zmarła z rozpacz krótko po egzekucji Dymitra). Małżeństwo to pozostało najprawdopodobniej bezdzietne, niemniej według *Europäische Stammtafeln* jego owocem byli:

- 1 KONSTANTY DYMITRIEWICZ, który zmarł ok. 1325, oraz
- 2 NIEZNANY Z IMIENIA KSIĄŻĘ, także zmarły w dzieciństwie.

**АЛЕКСАНДЕР II
ПІСЬДЛОЦЬКИЙ**

——
1326-1327

Ojciec: MICHAŁ II JAROSŁAWOWICZ ŚWIĘTY | s. 241

Matka: ANNA DYMITRIEWNIA (ŚW. ANNA KASZYŃSKA) | s. 243

Rodzeństwo: BIOGR. MICHAŁA II JAROSŁAWOWICZA

Urodził się 7 października 1300 w Twerze. Przebywał w Ordzie kiedy jego starszy brat Dymitr II (poprzedni biogr.) zabił Jerzego III Danielewicza (1325) i wyjechał krótko przed egzekucją brata we wrześniu następnego roku. W drodze na Ruś dowiedział się, że wielki chan przekazał mu jarłyk na trony włodzimierski i twerski. W tym samym czasie został także osadzony na tronie w Nowogrodzie Wielkim. Latem 1327 wybuchło w Twerze powstanie antytatarskie: zgładzono mongolskiego ambasadora, Szewkała, oraz wszystkich znajdujących się w grodzie Tatarów; bunt miał zapewne charakter spontanicznej reakcji ludu na samowolę tatarskiego dyplomaty, niemniej niektóre kroniki ruskie oskarżają Aleksandra o jego inspirację. Dowiedziawszy się o tym od księcia moskiewskiego Iwana I Kality (ROZDZIAŁ III), Uzbek odebrał Michajłowiczowi jarłyk i wysłał na Ruś ekspedycję karną. Książę twerski schronił się w murach Pskowa, jednak w 1329 metropolita kijowski Teognost i arcybiskup nowogrodzki Mojżesz, działając w porozumieniu z księciem moskiewskim, zagrozili mieszkańcom miasta ekskomuniką. Wobec tego Aleksander wyjechał na Litwę i został tam życzliwie przyjęty przez wielkiego księcia Giedymina, na którego dworze przebywał do czasu uspokojenia sytuacji. W 1330 powrócił do Pskowa i na prośbę miejscowych możnych zasiadł na tamtejszym tronie. Zdając się na łaskę wielkiego chana, w 1338 udał się do Saraju, gdzie uzyskał przebaczenie Uzbeka oraz jarłyk na tron twerski.

W 1339 do Złotej Ordy wyprawił się z kolei Iwan Kalita, który zdołał oczernić Aleksandra przed wielkim chanem, ten zaś ponownie zawezwał Aleksandra na swój dwór. Ten wysłał najpierw swojego

najstarszego syna Fiodora, lecz na żądanie chana zmuszony był stawić się przed nim osobiście. Mimo złożenia przez Aleksandra bogatego wychodu, pod wpływem intryg księcia moskiewskiego Uzbek postanowił zgładzić obu twerskich kniaziów: 28 (wedle innych danych 22) października 1339 zostali oni ścięci, a ich ciała rozćwiartowano. Sprowadzono je do Włodzimierza nad Kłazmą, po odprawieniu egzekwii przewieziono do Tweru i tam pochowano w soborze Spaso-Preobrażeńskim (zwanym cerkwią Spasa). Otoczeni kultem, zostali w późniejszym czasie kanonizowani przez Cerkiew jako święci męczennicy.

W momencie objęcia władzy we Włodzimierzu przez księcia moskiewskiego Iwana Kalitę w 1328 faktyczną stolicą Rusi została Moskwa (jej władców przedstawia ROZDZIAŁ III). Przez pierwsze lata koregentem nowego wielkiego księcia był książę suzdalski Aleksander Wasylewicz (zob. kolejny biogr.).

Małżonka Aleksandra II Michajłowicza:

Poślubiona zimą 1319/20:

ANASTAZJA JURIEWNA

KSIEŻNICZKA RUSKA

Była córką Jerzego I Lwowicza, króla halickiego z halicko-wołyńskiej linii Monomachowiczów (zob. ROZDZIAŁ I, biogr. Mściława II Izjasławowicza Chrobrego). Urodziła się w 1308 lub wcześniej. Po śmierci męża współrządziła z synami Wsiewołodem i Michałem w należących do nich księstwach chołmskim i mikulińskim. Zmarła podczas epidemii dżumy 20 listopada 1365 w Twerze i została pochowana u boku męża.

Potomstwo Aleksandra II Michajłowicza (1–8):

- 1 LEW ALEKSANDROWICZ. Urodził się w 1320 lub 1321 jako syn pierworodny, zmarł zaś w dzieciństwie, zapewne w 1322.
- 2 FIODOR ALEKSANDROWICZ. Po raz pierwszy jest wzmiankowany przez źródła pod rokiem 1336 jako młodzieniec zdolny już do pełnienia ważnych misji (o czym niżej), a zatem na świat przyszedł krótko po Lwie, zapewne ok. 1320–21. Od 1327 przebywał w Pskowie, gdzie schronił się Aleksander Michajłowicz po antytatarskich zamieszkach w Twerze. W 1336 ojciec wysłał go do

Saraju z misją sprawdzenia nastrojów w Ordzie i możliwości uzyskania przebaczenia Uzbeka; ten skłonny był to uczynić i w 1337 ponownie przyznał Aleksandrowi twerski stolec. Niemniej wskutek intryg księcia moskiewskiego Iwana Kality w 1339 wielki chan po raz kolejny zawezwał Aleksandra do Ordy – ten ponownie wyprawił najpierw Fiodora, Uzbek jednak zażądał przybycia samego księcia twerskiego. W Saraju obaj książęta zostali aresztowani z rozkazu chana i 28 (22?) października 1339 straceni przez ścięcie i poćwiartowanie. Ich szczątki sprowadzono do Włodzimierza, a stamtąd do Tweru, gdzie spoczęły soborze Spaso-Preobrażeńskim (cerkwi Spasa). W uznaniu męczeństwa Aleksandra i Fiodora Cerkiew prawosławna wyniosła obu kniaziów na ołtarze.

- 3 WSIEWOŁOD ALEKSANDROWICZ. Urodził się po 1327, najpewniej ok. 1328. Od śmierci ojca w 1339 władał w Chołmiu (obecnie Krasnyj Chołm). Zwaśniony ze stryjem, Konstantym Michajłowiczem, który mieszał się do spraw udzielnego przecież księstwa chołmskiego, w 1345 (1346) Wsiewołod wyprawił się na dwór wielkiego chana. Jednocześnie do Ordy przybył Konstanty, jednak niebawem zachorował i zmarł (1346), zaś wielki chan przekazał twerski jarłyk Wsiewołodowi, mimo iż żył jeszcze kolejny jego stryj, Wasyl kaszyński. Między oboma książętami rychło wybuchła otwarta wojna. Dzięki interwencji biskupa twerskiego Fiodora Dobrego w 1349 Wsiewołod pogodził się ze stryjem, ustępując mu tron twerski, sam zaś wycofał się do Chołmia. Po pewnym czasie waśń jednak rozgorzała na nowo i w 1358 książę chołmski zmuszony był szukać pomocy u zięcia na Litwie. W 1360 na czele hufców litewskich powrócił na Ruś i wymógł na Wasylu oddanie mu należnej części twerskiego księstwa. Zmarł podczas epidemii dżumy w 1364.

Żoną Wsiewołoda Aleksandrowicza została przed 1351:

ZOFIA IWANOWNA, KSIĘŻNICZKA RUSKA, córka Iwana Aleksandrowicza, wielkiego księcia riazańskiego z linii Jarosławowiczów riazańsko-mu-romskich (potomków wielkiego księcia kijowskiego Światosława II Jarosławowicza, zob. ROZDZIAŁ I). Podzieliła ona los męża i zmarła podczas zarazy w 1364.

Synowie (A–B):

- A JERZY WSIEWOŁODOWICZ. Po śmierci ojca (1364) wspólnie z bratem władał w księstwie chołmskim. W 1407 wyprawił się do Złotej Ordy, celem uzyskania jarłyku na wielkie księstwo twerskie, będące w posiadaniu jego kuzyna, Iwana Michajłowicza (zob. dalej), wielki chan jednak podtrzymał jednak wcześniejszą decyzję. Jerzy zmarł w 1408 w drodze powrotnej do Chołmia, być może otruty.

Żona Jerzego Wsiewołodowicza nie jest znana. Dochował się z nią syna DYMITRA JERIEWICZA, od śmierci ojca księcia chołmskiego (zm. po ok. 1453). Jego zstępni władali księstwem chołmskim do jego zaanektowania przez Moskwę w drugiej połowie XV w. Linia ta wygasła w XVI w.

- B IWAN WSIEWOŁODOWICZ. Od śmierci ojca (1364) współrządził z bratem Jerzym w księstwie chołmskim. Po zaślubinach z siostrą księcia moskiewskiego w 1397 wyjechał do Moskwy i otrzymał od zięcia Torżok. Rok później Wasyl I Dymitriewicz wysłał go by panował w Pskowie, lecz młody książę utrzymał się tam jedynie kilka miesięcy. W 1400 powrócił do Tweru i otrzymał od wielkiego księcia Iwana Michajłowicza (zob. dalej) swoją część księstwa chołmskiego. Zmarł 27 listopada 1402, postrzyżony wcześniej na mnicha pod imieniem IGNACEGO.

Małżonki Iwana Wsiewołodowicza:

1. Poślubiona w nieznanym czasie przed 1395:

KSIĘŻNICZKA RUSKA (IMIĘ NIEZNANE), córka Borysa Konstantynowicza, wielkiego księcia suzdalsko-niżnonowogrodzkiego (zob. biogr. Andrzeja II Jarosławowicza). Zmarła ona w 1395 bezdzietnie.

2. Poślubiona 23 września 1397:

ANASTAZJA DYMITRIEWNA, KSIĘŻNICZKA RUSKA, córka Dymitra Dońskiego, wielkiego księcia moskiewskiego i włodzimierskiego (zob. ROZDZIAŁ III). Urodziła się zapewne ok. 1376, jednak data jej śmierci nie jest znana. Podobnie jak pierwszy mariaż Iwana, małżeństwo to okazało się bezpotomne.

- 4 MARIA ALEKSANDROWNA, żona SZYMONA DUMNEGO, WIELKIEGO KSIĘCIA MOSKIEWSKIEGO I WŁODZIMIERSKIEGO (zob. ROZDZIAŁ III).
- 5 JULIANA ALEKSANDROWNA. Na świat przyszła zapewne ok. 1330 w Pskowie, gdzie w owym czasie panował jej ojciec. Ok. 1350 została żoną OLGIERDA GIEDYMINOWICZA, WIELKIEGO KSIĘCIA LITEWSKIEGO od 1345 (ur. ok. 1296 lub 1305–07, zm. 05.1377), syna wielkiego księcia Giedymina oraz jego żony Jewny (Ewy). Olgierd był uprzednio dwukrotnie żonaty (z nieznaną bliżej kobietą oraz z Marią Anną, księżniczką witebską) i miał liczne potomstwo. Owocem mariażu z Julianą było dalszych kilkanaścioro dzieci, w tym przyszły król polski i wielki książę litewski Władysław II Jagiełło. Po śmierci męża Juliana otrzymała tytułem wdowiej oprawy Witebsk, gdzie w 1383 postrzygła się na mniszkę pod imieniem MARYNY lub MARFY w założonym przez siebie monasterze pw. św. Ducha. Zmarła 17 marca 1391 i spoczęła we wspomnianym klasztorze. Wedle innych danych była mniszką w kijowskiej ławrze Peczerskiej, gdzie także znalazła spoczynek. W 2018 została uznana świętą przez Ukraiński Autokefaliczny Kościół Prawosławny (odłam ukraińskiej Cerkwi).
- 6 MICHAŁ ALEKSANDROWICZ. Urodził się w 1333 w pskowskim dietincu (kremlu). Po śmierci ojca (1339) został księciem na wydzielonym mu z woli zmarłego Mikulinie. Toczony od połowy lat 60. XIV w. spór z kuzynem Jeremim Konstantynowiczem i stryjem Wasylem Michałłowiczem o ziemie zmarłego księcia dorogobuskiego Szymona Konstantynowicza (szczegóły zob. biogr. Michała II Jarosławowicza Świętego), doprowadził w 1368 do konfliktu z wielkim księciem moskiewskim Dymitrem Iwanowiczem (Dońskim). Jesienią 1367 z pomocą wojsk litewskich swojego szwagra Olgierda Michał zdołał pozbawić stryja tronu twerskiego, a w 1370 obległ Moskwę. W 1371 wyprawił się do Ordy i otrzymał jarłyk na wielkoksiążęcy tron włodzimierski, odmówił jednak przyjęcia pomocy wojskowej chana i nie zdołał usunąć z tronu Dymitra Dońskiego. W 1372 książę litewski zawarł pokój z władcą Moskwy co pozbawiało Michała najważniejszego stronnika. W 1375 Dymitr najechał w odwecie ziemie księstwa twerskiego i wymógł na Michale

rezygnację z roszczeń do Włodzimierza, co na stałe związało włodzimierską godność wielkoksiążęcą z Moskwą. Po spaleniu moskiewskiego grodu przez armię chana Tochtamysza (1382) Michał ponownie udał się do Saraju w nadziei otrzymania jarłyku, uzyskał jednak tylko księstwo kaszyńskie i potwierdzenie praw dziedzicznych do Tweru. Niepowodzeniem zakończyła się także podjęta w 1396 wyprawa po jarłyk do nowego chana Timura. Zmarł 26 sierpnia 1399 w Twerze, postrzyżony na łożu śmierci pod imieniem MATEUSZA. Spoczął w twerskim soborze Spaso-Preobrażeńskim (cerkwi Spasa).

Małżonka Michała II Aleksandrowicza, poślubiona w 1354:

EUDOKSJA KONSTANTYNOWNA, KSIĘŻNICZKA RUSKA, córka Konstantego Wasylewicz, wielkiego księcia suzdalsko-niżnonowogrodzkiego (zob. w biogr. Andrzeja II Jarosławowicza). Zmarła 1 listopada 1404 i została przypuszczalnie pochowana obok małżonka w Twerze.

Synowie Michała II Aleksandrowicza (A–F):

- A ALEKSANDER MICHAJŁOWICZ (STARSZY). Był on synem pierwotnym Michała Aleksandrowicza, urodzonym w latach 1354–57 i zmarłym w dzieciństwie w 1357 lub 1358.
- B IWAN MICHAJŁOWICZ. Urodził się w 1357 jako drugi (wedle Baumgartena trzeci, po Aleksandrze Ordyńcu) syn Michała Aleksandrowicza. Po śmierci ojca w 1399 udał się do Saraju, gdzie otrzymał od tatarskiego chana Szadibeka jarłyk na wielkie księstwo twerskie. Zmarł podczas epidemii dżumy 22 maja 1425 w Twerze, przyjmując na łożu śmierci tonsurę oraz imię JOBA (HIOBA). Spoczął w nekropolii rodowej linii twerskiej w soborze Spaso-Preobrażeńskim (cerkwi Spasa) w Twerze.

Małżonki Iwana Michajłowicza:

1. Poślubiona w 1374 lub 1377 (z końcem 1375):

MIKŁOWA (MIKLAUSA) KIEJSTUTOWNA (PO OCHRZCZENIU MARIA), KSIĘŻNICZKA LITEWSKA, córka Kiejstuta, księcia litewskiego z dynastii Giedyminowiczów (młodszego z synów Giedymina i brata Olgierda), oraz jego drugiej żony Biruty.

Zmarła 30 października 1404 i spoczęła w soborze Spaso-Preobrażeńskim w Twerze.

2. Poślubiona zimą 1408/09 (wedle innych danych w 1405):

EUDOKSJA DYMITRIEWNIA, KSIĘŻNICZKA RUSKA, córka Dymitra Jeremiejewicza, księcia dorogobuskiego z linii Monomachowiczów twerskich (zob. w biogr. Michała II Jarosławowicza Świętego). Zmarła 13 kwietnia 1411 w Twerze, gdzie została pochowana w soborze Spaso-Preobrażeńskim.

Z pierwszego małżeństwa dochował się trzech synów. Ich zstępni panowali w wielkim księstwie twerskim do 1485, kiedy to ostatni z tej linii, MICHAŁ BORYSOWICZ (zm. bezpotomnie przed 1505), został wygnany na Litwę przez swojego szwagra, Iwana III Srogiego.

C ALEKSANDER MICHAJŁOWICZ (MŁODSZY). Zwany był ORDYŃCEM, gdyż większość życia spędził w tatarskiej Ordzie. Urodził się on w końcu lat 50. XIV w., zapewne po 1357 (1358). W 1382 towarzyszył ojcu w wyprawie do Saraju, gdzie pozostał jako zakładnik na dworze chana. Przypuszcza się, że w tym samym roku Michał Aleksandrowicz przekazał mu we władanie księstwo kaszyńskie, jednak młody książę mógł je objąć dopiero po powrocie z Saraju w 1386. Zmarł bezżennie i bezpotomnie w 1389 w Kaszynie.

D BORYS MICHAJŁOWICZ. Urodził się prawdopodobnie ok. 1362. Przypuszcza się, że po bezpotomnej śmierci starszego brata w 1389 został księciem na Kaszynie. Zmarł 17 lipca 1395.

Żoną Borysa Michajłowicza została 8 listopada 1384:

KSIĘŻNICZKA RUSKA (IMIĘ NIEZNANE), córka Światosława Iwanowicza, wielkiego księcia smoleńskiego z linii Rościszłowiczów smoleńskich (zob. ROZDZIAŁ I, biogr. Rościszława I Mściśławowicza). Zmarła po 1408, z którego to roku pochodzi ostatnia o niej wzmianka źródłowa.

Linia potomków Borysa wygasła na jego synu IWANIE BORYSOWICZU, księciu kaszyńsko-kośniateyńskim (zm. po 1412) lub też na (domniemanym) wnuku ANDRZEJU IWANOWICZU (wzmiankowany 1437–40).

- E WASYL MICHAJŁOWICZ. Urodził się przypuszczalnie między ok. 1365 a ok. 1375. Od 1399 współrządził z bratankiem Iwanem Borysowiczem w wydzielonym z księstwa twerskiego udziale kaszyńsko-kośniateńskim. W późniejszych latach toczył o to władztwo długotrwałe walki ze starszym bratem Iwanem Michajłowiczem twerskim, a później z bratanekami. W 1412 został wygnany przez brata, odzyskał Kaszyń po jego śmierci w 1425 z woli księcia moskiewskiego Wasyla II, lecz już rok później został uwięziony przez innego synowca, Borysa Aleksandrowicza. Po tym czasie niknie ze źródeł.

Małżonki Wasyla Michajłowicza:

1. Poślubiona w 1385:

KSIEŻNICZKA LITEWSKA (ANASTAZJA?), córka Włodzimierza Olgierdowicza, księcia kijowskiego, kopylskiego i słuckiego z dynastii Giedyminowiczów (wnuczka wielkiego księcia Olgierda i jego drugiej żony, księżniczki witebskiej). Zmarła bezdzietnie w 1396.

2. Poślubiona po 1395:

ANASTAZJA KORYBUTOWNA, KSIEŻNICZKA LITEWSKA, stryjeczna siostra jego pierwszej żony, córka Korybuta Dymitra Olgierdowicza, księcia nowogrodzko-siewierskiego i wołyńskiego z dynastii Giedyminowiczów (syna Olgierda i jego trzeciej żony Juliany Aleksandrownej twerskiej, rodzonej ciotki Wasyla Michajłowicza), z małżeństwa z Anastazją, córką Olega Iwanowicza, wielkiego księcia riazańskiego. Nie zachowały się żadne daty. Jedyne syn z tego mariażu DYMISTR zmarł dzieckiem.

- F FIODOR MICHAJŁOWICZ. Najmłodszy syn Michała Aleksandrowicza twerskiego, na świat przyszedł zapewne w latach 70. XIV w. Po śmierci ojca w 1399 został zgodnie z jego wolą księciem mikulińskim. Zmarł po 1406, być może w 1410.

Żoną Fiodora Michajłowicza została ok. 1390:

ANNA FIODOROWNA, córka Fiodora Andriejewicza Koszki, bojara moskiewskiego, potomka rodu, z którego wywiedli się Romanowowie. Nie są znane żadne daty.

Owocem tego małżeństwa było dwóch synów. Ich potomkowie władali w Mikulinie do jego sprzedaży wielkim książętom moskiewskim w 1485. Wywiedli się od nich książęta Mikulińscy, Tielatiewscy oraz Tielatiewscy-Punkow (wszystkie one wygasły w XVI i XVII w.).

- 7 ANDRZEJ ALEKSANDROWICZ. Ożenił się on z nieznaną EUDOKSJĄ. Oboje zmarli podczas epidemii dżumy w 1364 w Twerze. Najprawdopodobniej dzieci nie pozostawił.
- 8 WŁODZIMIERZ ALEKSANDROWICZ. Zmarł podczas epidemii dżumy w 1364 w Twerze, najpewniej bezżenny.

**АЛЕКСАНДР III
ВАСИЛЕВИЧ**

——
1328-1331(32)

Ojciec: WASYL ANDRIEJEWICZ | BIOGR. ANDRZEJA II
 JAROSŁAWOWICZA, s. 218
 Matka: NIEZNANA
 Rodzeństwo: BIOGR. ANDRZEJA II

Po śmierci ojca w 1309 został księciem suzdalskim. Podczas wojny o tron włodzimierski między twerską a moskiewską linią Monomachowiczów popierał z początku Michała Jarosławowicza twerskiego, by później przejść do obozu Iwana Kality. W 1327 wziął udział w tatarskiej wyprawie odwetowej na Twer i Psków i w rezultacie w 1328 chan Uzbek nadał mu jarłyk i osadził na wielkksiążęcym tronie włodzimierskim u boku księcia moskiewskiego (w istocie udział Aleksandra w rządach miał charakter nominalny). Zmarł w 1331 lub 1332.

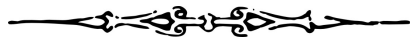
Być może z nieznaną małżonką dochował się córki:

? ANASTAZJA ALEKSANDROWNA. Według Baumgartena była ona córką księcia szujskiego Wasyla Aleksandrowicza, syna księcia Aleksandra Wasylewicza (zob. biogr. Dymitra III Konstantynowicza). Poślubiła swojego kuzyna z linii twerskiej, BORYSA ALEKSANDROWICZA, WIELKIEGO KSIĘCIA TWERSKIEGO OD 1426 (zm. 10.02.1461), syna wielkiego księcia twerskiego Aleksandra Iwanowicza (którego ojcem był Iwan Michajłowicz, zob. w biogr. Aleksandra II Michajłowicza), i jego żony, nieznanej z imienia córki Fiodora Michajłowicza, księcia mołozskiego. Borys był wdowcem po imiennicze Anastazji, córce Andrzeja Dymitriewicza, księcia możajskiego (zob. ROZDZIAŁ III, biogr. Dymitra Dońskiego), z którą miał córkę Marię, pierwszą żonę wielkiego księcia moskiewskiego Iwana III; z Anastazją Aleksandrowną dochował się dwóch znanych źródłom synów. Data jej śmierci nie jest znana.

Tytuł wielkiego księcia pozostawał odtąd nieprzerwanie w posiadaniu moskiewskiej linii dynastii (ROZDZIAŁ III) aż do śmierci Iwana II Pięknego w 1359. Wówczas to, wobec braku pełnoletnich książąt z linii moskiewskiej, chan tatarski Berdibek (Berdi Beg), wyznaczył wielkim księciem włodzimierskim bratanka Aleksandra III – Dymitra Konstantynowicza.

ДЧІІІІ ІІІ
КОНСТАНТИНОЦЬ

——
1360-1362

Ojciec: KONSTANTY WASYLEWICZ | BIOGR.
ANDRZEJA II JAROSŁAWOWICZA, s. 219
Matka: HELENA | s. 219
Rodzeństwo: BIOGR. ANDRZEJA II

Celem odróżnienia od młodszego brata, Dymitra Nogecia, zwany był STARSZYM. Na świat przyszedł w 1322. Po śmierci ojca w 1355 odziedziczył dawną stolicę księstwa, Suzdał, podczas gdy tytuł wielkiego księcia suzdalsko-niżnonowogrodzkiego przypadł jego starszemu bratu Andrzejowi. Po śmierci wielkiego księcia Iwana II (1359), wobec nieletniości jego syna Dymitra, wraz z braćmi udał się do Ordy, gdzie po odmowie przyjęcia jarłyku przez Andrzeja Konstantynowicza został przez chana Berdibeka wyznaczony wielkim księciem włodzimierskim. Dwa lata później nowy władca Ordy przyznał jarłyk wielkoksiążęcy Dymitrowi Iwanowiczowi (Dońskiemu) i nakazał jego rywalowi powrócić do Suzdała. W odpowiedzi Dymitr zajął należący do książąt moskiewskich Perejasław (Peresław) Zaleski, co wywołało tatarsko-moskiewską wyprawę odwetową; latem 1362 Konstantynowicz zbiegł do Suzdała. W 1364 synowi Dymitra, Wasylowi, udało się wyjednać od chana Amurata wielkoksiążęcy jarłyk dla ojca, ten jednak odstąpił go Dymitrowi Iwanowiczowi (Dońskiemu), dzięki czemu wielkie księstwo włodzimierskie powróciło już na stałe pod władanie książąt moskiewskich (dalsze szczegóły zob. ROZDZIAŁ III). Po śmierci w 1365 Andrzeja Konstantynowicza tron suzdalsko-niżnonowogrodzki zajął zarządzający księstwem od postrzyżyn brata w 1363 książę Borys Konstantynowicz gorodeński, lecz z pomocą wojsk moskiewskich jeszcze w tym samym roku Dymitr zmusił go do odwrotu do Gorodca.

Zmarł 5 lipca 1383 we wzniesionym przez siebie niżnonowogrodzkim kremlu, przyjmując na łożu śmierci tonsurę pod imieniem

FIODORA. Został pochowany w nekropolii rodowej w soborze Spaso-Preobrażeńskim w Niżnym Nowogrodzie.

Małżonki Dymitra III Konstantynowicza:

1. Poślubiona przed 1350:

ANNA

Jej filiacja nie jest znana. Baumgarten czynił ją księżniczką rostowską, była nią jednak w istocie druga żona Dymitra.

2. Poślubiona w nieznanym czasie:

WASYLISA (ANNA?) KONSTANTYNOWNA

KSIĘŻNICZKA RUSKA

Była ona córką Konstantego Wasylewicza, księcia rostowskiego, potomka linii Monomachowiczów rostowskich (zob. biogr. Konstantego Wsiewołodowicza) oraz księżniczki moskiewskiej Marii Iwanownej (zob. ROZDZIAŁ III, biogr. Iwana I Kality). Po śmierci męża postrzygła się na mniszkę pod imieniem IRENY. Zmarła 21 sierpnia 1406 w Niżnym Nowogrodzie, gdzie spoczęła w soborze Archangielskim na tamtejszym kremle.

Dzieci Dymitra III Konstantynowicza:

Potomstwo z pierwszego małżeństwa (1–5):

- 1 WASYL DYMITRIEWICZ. Zwany KIRDIAPĄ, na świat przyszedł ok. 1350. W 1364 udał się do Złotej Ordy, gdzie wyjednał u chana Amurata jarłyk wielkoksiążęcy dla ojca, ten jednak zrzekł się godności na rzecz księcia moskiewskiego Dymitra Iwanowicza (Dońskiego), któremu oddał także za żonę siostrę Wasyla, swemu pierworodnemu zaś przekazał księstwo suzdalskie. Od 1382 przebywał w Ordzie jako zakładnik chana Tochtamysza, który uwolnił go dopiero w 1387 i przekazał we władanie Gorodiec (jako że w Suzdału rezydował młodszy brat Kirdiapy, Szymon). W tym samym roku, wspomagany przez wojska księcia moskiewskiego Dymitra Dońskiego, Wasyl najechał Niżny Nowogród i po wypędzeniu stamtąd stryja, Borysa Konstantynowicza (zob. w biogr. Andrzeja II Jarosławowicza) przyjął tytuł wielkiego księcia suzdalsko-niżnonowogrodzkiego. Po niecałych dwóch latach (1389) Borys Konstantynowicz odzyskał jed-

nak tron, a Wasyl zmuszony był powrócić do Gorodca. W 1393 wielki książę moskiewski Wasyl I doprowadził przy aprobacie chana tatarskiego do uwięzienia Borysa i prawdopodobnie wówczas – w 1393 lub 1394 – Wasyl Dymitriewicz raz jeszcze zdołał przejąć władzę w Niżnym Nowogrodzie. W 1393 chan tatarski przekazał jednak to władztwo wielkiemu księciu moskiewskiemu, ten zaś odstąpił Dymitriewiczom w ramach rekompensaty po połowie miasta Szuji (obecnie w obwodzie iwanowskim). Pogodzony z władcą moskiewskim Wasyl osiadł następnie w Gorodcu, gdzie zmarł w 1403.

Z nieznaną żoną pozostawił następujące potomstwo (A–D):

KSIAŻĘTA SZUJSCY (SZUYSCY), LINIA STARSZA

- A IWAN WASYLEWICZ KIRDIAPIN. Informacje o nim są bardzo skąpe. W 1412 i 1414 jest wzmiankowany jako książę suzdalski; zmarł w 1417 i został pochowany w soborze Archangielskim na niżnonowogrodzkim kremłu.

Według Baumgartena jego synem był ALEKSANDER BRZUCHATY, wielki książę suzdalsko-niżnonowogrodzki (zm. 1418), małżonek księżniczki moskiewskiej WASYLISY WASYLEWNEJ (zob. ROZDZIAŁ III, biogr. Wasyla I Dymitriewicza).

- B JERZY WASYLEWICZ KIRDIAPIN. Wraz z bratem stryjecznym Wasylem Semenowiczem (zob. dalej) posiadał połowę miasta Szuji. Wzmiankowany w 1414.

Ożenił się i pozostawił trzech synów (I–III):

- I WASYL JURIEWICZ STARSZY. Książę Szujski (wzmiankowany z bratem Fiodorem w 1445), zmarł w 1450.

Z nieznaną małżonką pozostawił kilku synów (a–e):

- a ? ALEKSANDER WASYLEWICZ. Wzmiankowany w 1451.
- b ? ANDRZEJ WASYLEWICZ. Zmarł w 1445.
- c ? IWAN WASYLEWICZ. Wzmiankowany w 1451.
- d MICHAŁ WASYLEWICZ. Zmarł w 1445.

Z nieznaną żoną miał dwóch synów (i–ii):

- i IWAN MICHAJŁOWICZ. Wojewoda wojsk moskiewskich, członek Dumy oraz doradca carski.

Bojar moskiewski od 1538. Zmarł bezżennie i bezpotomnie w 1559.

- ii ANDRZEJ MICHAJŁOWICZ. Wojewoda wojsk moskiewskich, członek Dumy oraz carski doradca, bojar moskiewski od 1538. Został stracony na rozkaz Iwana IV Groźnego 23 kwietnia 1543 w Moskwie.

Z nieznaną małżonką dochował się syna:

IWAN ANDRIEJEWICZ, OJCIEC CARA WASYLA IV SZUJSKIEGO | ROZDZIAŁ IV

- e WASYL WASYLEWICZ. Zmarł w 1487.

Ożenił się i pozostawił syna:

IWAN WASYLEWICZ SKOPA. Z nieznaną bliżej żoną miał syna:

FIODOR IWANOWICZ, bojar moskiewski (zm. 1557). Dochował się on syna WASYLA (bojar moskiewski w latach 1577–95), który z kolei pozostawił syna MICHAŁA, HRABIEGO SKOPIN-SZUJSKIEGO, bojara, sławnego dowódcę moskiewskiej armii w okresie Wielkiej Smuty (ur. 1587, otruty 23.04.1610).

- II FIODOR JURIEWICZ. Książę Szujski (wzmiankowany w 1445). Od 1467 pełnił z ramienia wielkiego księcia moskiewskiego Iwana III funkcję namiestnika Pskowa. Zmarł w 1472.

Wywiodła się od niego polska linia książąt Szujskich (Szuyskich), istniejąca do dziś.

- III IWAN JURIEWICZ. Książę Szujski.

- C FIODOR WASYLEWICZ KIRDIAPIN. Zmarł bezpotomnie.

- D DANIEL WASYLEWICZ KIRDIAPIN. 15 stycznia 1411 pod Liskowem wojska Daniela i jego starszego brata Iwana zostały rozbite przez oddziały ich kuzyna, Piotra Dymitriewicza, księcia dmitrowskiego (ROZDZIAŁ III, biogr. Dymitra Dońskiego); podczas tej bitwy poległ młodszy z braci.

- 2 EUDOKSJA DYMITRIEWNĄ, żona DYMITRA DOŃSKIEGO, WIELKIEGO KSIĘCIA MOSKIEWSKIEGO I WŁODZIMIERSKIEGO (ROZDZIAŁ III).
- 3 MARIA DYMITRIEWNĄ. Poślubiła MICHAŁA (MIKUŁĘ) WASYLEWICZA WIELJAMINOWĄ, BOJARA MOSKIEWSKIEGO, towarzysza broni Dymitra Dońskiego na Kulikowym Polu (poległ w tejże bitwie 8.09.1380), syna tysięcznika moskiewskiego Wasyla Wieljaminowa i brata drugiej żony wielkiego księcia Iwana II Pięknego. Dalsze losy Marii nie są znane.
- 4 IWAN DYMITRIEWICZ. Utonął w nurtach rzeki Pjany 2 sierpnia 1377 podczas ucieczki z pola bitwy, którą wojska ruskie stoczyły z armią tatarską pod dowództwem chana Arapszy (Arab-szacha). Ciało księcia odnaleziono po bitwie i złożono w soborze Spaso-Preobrażeńskim w Niżnym Nowogrodzie.
- 5 SZYMON (SEMEN) DYMITRIEWICZ. Od śmierci ojca w 1383 współwładą z najstarszym bratem Wasylem w Suzdału. Oboje ze zmiennym szczęściem toczyli walki o tron niżnonowogrodzki ze stryjcem, Borysem Konstantynowiczem. W 1393 władca tatarskiej Ordy przekazał jarłyk suzdalsko-niżnonowogrodzki Wasylowi I moskiewskiemu, który w zamian odstąpił Dymitriewiczom miasto Szuję. O ile jednak Wasyl pogodził się ze stratą ojcowizny, Szymon z pomocą wojsk bułgarskich zdobył Niżny Nowogród, który wbrew jego rozkazom został wówczas ograbiony (działo się to w 1399 lub jeszcze w 1395). W 1401 książę moskiewski Wasyl I dokonał wyprawy odwetowej i zajął Niżny Nowogród, biorąc do niewoli rodzinę Szymona. Ów zgodził się wówczas zrezygnować z tronu, po czym został zesłany do Wiatki (obecnie Kirow), gdzie zmarł 21 grudnia 1402.

Żoną Szymona Dymitriewicza została (rok zawarcia mariażu nie jest znany):

ALEKSANDRA, której filiacja nie jest znana. W 1401 w Niżnym Nowogrodzie wraz z synem została pojmana przez wojska Wasyla I, wielkiego księcia moskiewskiego. Odzyskali wolność po rzeczeniu się przez jej męża praw do tronu suzdalsko-niżnonowogrodzkiego. Po tym czasie małżonka Szymona Dymitriewicza niknie ze źródeł.

Syn:

KSIĄŻĘTA SZUJSCY (SZUYSCY), LINIA MŁODSZA

WASYL SEMENOWICZ. Wraz z bratem stryjecnym Jerzym Wasylewiczem Kirdiapiem (zob. wyżej) ksiązę na połowie Szuji, wzmiankowany w 1414.

Z małżeństwa z nieznaną kobietą dochował się sześciu synów. Potomkowie drugiego, księcia IWANA WASYLEWICZA SZUJSKIEGO (zm. po 1478), który w 1451 ostatecznie zrzekł się na rzecz Moskwy wszystkich przyrodzonych i nabytych praw do Suzdała oraz Niżnego Nowogrodu, dali początek książętom Barbaszyn-Szujskim oraz Glacatyj-Szujskim (oba te rody wygasły po mieczu).

